

Na podlagi prvega odstavka 22. in 23. člena Zakona o izobraževanju odraslih (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo) in 109. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10 in 80/13) je Državni zbor na seji dne 24. oktobra 2013 sprejel

R E S O L U C I J O

o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020 (ReNPIO13–20)

I. UVOD

Spoznanje, da izobraževanje, ki se konča v mladosti, preprosto ne zadošča več niti posamezniku niti sodobni družbi, je razlog za vedno večji pomen vseživljenjskega izobraževanja. Enako pomembno kot poklicno je tudi splošno izobraževanje, ki prispeva k razvoju osebnih potencialov, splošni kulturni razgledanosti (razvoj kulturnega in socialnega kapitala) in opolnomoča ljudi za upravljanje pogojev lastnega življenja ter za prevzemanje odgovornosti za ustvarjanje in spreminjanje le-teh, torej tudi za aktivno družbeno in politično participacijo. (Bela knjiga, str. 35)

Slovenija se je v zadnjem desetletju srečevala s podobnimi izzivi kot večina drugih držav članic Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU): prilagajala se je demografskim spremembam (prebivalstvo se je v Sloveniji v zadnjih devetih letih postaralo za 2,6 leta), srečuje se s strukturnimi spremembami v gospodarstvu, globalizacija pa je pustila močan pečat v vseh segmentih družbe. Tudi zaradi tega je Slovenija sprejela nekatere pomembne zgodovinske odločitve, s katerimi si je omogočila nadaljnji razvoj in vpetost v širše integracije: leta 2004 je postala polnopravna članica EU, leta 2010 pa tudi članica Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljnjem besedilu: OECD).

Gospodarska kriza vpliva na spreminjanje načinov reševanja svetovnih problemov: okoljska problematika ni več samo dejavnik omejevanja rasti, ampak je kot iskanje zelenih rešitev tudi razvojna priložnost. Uveljavlja se nova razvojna paradigma, ki išče sinergije med cilji na gospodarskem, družbenem in okoljskem področju: koncepti zelene rasti (OECD), zelenega gospodarstva (UNEP), snovno učinkovite ter nizkoogljične družbe pa temeljijo na povečevanju energetske, okoljske in družbene učinkovitosti namesto na vse večji porabi prostora, surovin in energije.

Z omejenimi viri in spremenjenimi okoliščinami se soočamo tudi na nacionalni ravni. Zaradi negativnih vplivov demografskih gibanj (staranje prebivalstva, poznejše osamosvajanje mladih, beg možganov v tujino), omejenosti človeških virov, omejenih naravnih virov in finančnih omejitev in podobno, Slovenija še ni uresničila strateških razvojnih ciljev na gospodarskem, okoljskem in družbenem področju ter vključenosti v mednarodno okolje, ki si jih je zastavila za obdobje 2005–2013. V zadnjih letih, tj. od začetka gospodarske in finančne krize, se od teh ciljev celo oddaljuje. Procesi razvojnega načrtovanja za obdobje 2014–2020¹ ponujajo priložnosti, da tudi s spremembo razvojne paradigme na novo preusmerimo trend razvoja k približevanju zastavljenim ciljem.

Hitro spreminjajoče se razmere, zahtevnost in mnogovrstnost domačih in svetovnih izzivov zahtevajo tudi ustrezno odzivnost izobraževalnega sistema na ravni izobraževanja mladih ter stalnega izobraževanja in usposabljanja odraslih za osebni in socialni razvoj ter potrebe razvoja trga dela.

Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020 (v nadaljnjem besedilu: ReNPIO 2013–2020) zajema izobraževanje, izpopolnjevanje, usposabljanje in učenje oseb, ki so izpolnile osnovnošolsko obveznost. Pri pridobivanju javnodeljavne izobrazbe se omejuje na douniverzitetno izobraževanje, tj. izobraževanje odraslih po programih osnovnošolskega, poklicnega, srednjega strokovnega, gimnazijskega in višjega strokovnega izobraževanja.²

Izobraževanje odraslih na terciarni ravni je področje, ki je v ReNPIO 2005–2010 kljub velikemu obsegu in pomenu obravnavano obrobno. Vzroki so trije: (1) terciarno izobraževanje odraslih je le v manjšem obsegu financirano iz javnih sredstev, (2) visokošolsko izobraževanje je predmet posebnega nacionalnega programa in (3) velik delež vpisanih v visokošolske programe kot izrednih študentov ne spada v kategorijo odraslih, saj niso prekinili šolanja, ampak študirajo izredno neposredno po zaključku srednje šole zaradi omejitve vpisa na nekaterih visokošolskih ustanovah.

ReNPIO 2013–2020 je strateški razvojni dokument, s katerim Državni zbor Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Državni zbor RS) določi javni interes na področju izobraževanja odraslih. ReNPIO 2013–2020 opredeljuje nacionalno izobraževalno politiko izobraževanja odraslih, hkrati pa je podlaga za konkretno načrtovanje na ravni države v obliki letnih programov izobraževanja odraslih (v nadaljnjem besedilu: LPIO), ki jih za vsako posamezno leto sprejema Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Vlada RS). Predstavlja instrument sistemskega urejanja v izobraževanju odraslih in na strateški ravni pomembno dopolnjuje Zakon o izobraževanju odraslih (v nadaljnjem besedilu: ZIO, Uradni list RS, št. 12/1996).

Uresničevanje ReNPIO 2013–2020 je v pristojnosti resornih ministrstev, ki so odgovorna za izobraževanje odraslih in so jim za ta namen dodeljena nacionalna sredstva, dopolnjena s sredstvi iz Evropskega socialnega sklada. Nosilni ministrstvi v ReNPIO 2013–2020 za usmerjanje politike izobraževanja odraslih, oblikovanje instrumentov in zagotovitev javnih sredstev sta ministrstvo, pristojno za izobraževanje, in ministrstvo, pristojno za delo. Tudi programi Ministrstva za zdravje (v nadaljnjem besedilu: MZ), Ministrstva za kmetijstvo in okolje (v nadaljnjem besedilu: MKO), Ministrstva za kulturo (v nadaljnjem besedilu: MK) in Ministrstva za notranje zadeve (v nadaljnjem besedilu: MNZ) vključujejo izobraževanje, usposabljanje, informiranje in ozaveščanje odraslih, zato so sestavni del ReNPIO 2013–2020.

ReNPIO 2013–2020 usmerja politiko izobraževanja odraslih na nacionalni ravni in prispeva k sistemskemu urejanju področja, vključno s stabilnim financiranjem, določanjem prednostnih področij in vsebinskih nalog za razvoj izobraževanja odraslih.

Vizija nacionalnega programa izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji:

Vsakemu odraslemu prebivalcu Slovenije bomo omogočili enake možnosti za kakovostno izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih.

¹ Izhodišča za SRS 2014–2020.

² Izredno visokošolsko izobraževanje je predmet posebnega nacionalnega programa.

II. ZAKONSKE PODLAGE

Sprejetje nacionalnega programa za izobraževanje odraslih določa ZIO v 22. in 23. členu. Skladno z ZIO nacionalni program za izobraževanje odraslih:

1. opredeli cilje izobraževanja odraslih,
2. določi prednostna področja izobraževanja odraslih,
3. opredeli dejavnosti, potrebne za izvajanje izobraževanja odraslih, in
4. določi celotni obseg javnih sredstev.

III. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJETJE NACIONALNEGA PROGRAMA

1. Uresničevanje Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010 ter razvoj področja v letih 2011 in 2012 in mednarodna primerjava

Analiza uresničevanja Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010 (v nadaljnjem besedilu: ReNPIO 2005–2010³) je pokazala, da je uresničevanje ciljev in dejavnosti prispevalo k razvoju področja ter dvigu izobraženosti in usposobljenosti odraslih za njihovo družbeno delovanje, osebni razvoj in večjo zaposljivost. Izboljšali so se tudi materialni pogoji za izobraževanje odraslih, kar je prispevalo tudi k večji vključenosti v različne programe izobraževanja in usposabljanja.

1.1 Dosežki

1. Povečal se je vpis odraslih v vse programe splošnega izobraževanja odraslih. Velik napredek je zabeležen pri razvoju in vključevanju v programe usposabljanja za potrebe dela, vključno s sistemom potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij (v nadaljnjem besedilu: NPK).

2. Razvoj in izvajanje javnoveljavnih programov za manj izobražene, ranljive skupine in osipnike, kot so usposabljanje za življenjsko uspešnost (v nadaljnjem besedilu: UŽU), računalniška pismenost za odrasle (v nadaljnjem besedilu: RPO) in projektno učenje za mlajše odrasle (v nadaljnjem besedilu: PUM), se je izkazalo kot pomemben prispevek k razvoju pismenosti, ponovni vključitvi v izobraževanje oziroma k nadaljevanju opuščene šolanja in večji zaposljivosti. V sedem javnoveljavnih programov za dvig ravni pismenosti in štiri programe, ki niso javnoveljavni, je bilo letno vključenih okvirno 8000 odraslih, v program PUM pa 240 mlajših odraslih.

3. Na področju neformalnega izobraževanja so bili uspešni študijski krožki, v katere je bilo letno vključenih okvirno 3000 udeležencev, in programi za dvig temeljnih zmožnosti za ranljive skupine, kjer beležimo povečanje zanimanja (leta 2012 vključenih 5200 udeležencev), ter programi za dvig splošne izobraženosti na točkah vseživljenjskega učenja, kjer se je letno učilo okrog 23.500 odraslih.

4. Večina navedenih programov se je izvajala v sredinah, kjer odrasli živijo in delajo.

5. Z ukrepom povračila stroškov za uspešno dokončanje srednješolske izobrazbe se je spodbujalo vključevanje odraslih v te programe. V obdobju izvajanja ReNPIO 2005–2010 je okvirno 9500 odraslih dobilo povrnjene stroške šolanja.

Povečal se je vpis v višje strokovne šole.

6. V 33 središčih za samostojno učenje se je letno učilo okrog 7500 oseb, ponudbo izobraževanja odraslih na sedmih borzah znanja pa je letno izkoristilo okrog 1500 odraslih.

7. Usposobljenost strokovnih delavcev se je izboljšala, letno se je usposobilo najmanj 1000 oseb.

8. Pri zagotavljanju kakovosti so bile dosežene pomembne izboljšave kakovosti izvajanja programov. V model Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje je vključenih 44 % vseh izvajalcev izobraževanja odraslih (ljudske univerze, srednje šole in zasebne organizacije). Usposabljalno se je 29 svetovalcev za kakovost. Podeljenih je bilo 11 priznanj za razvijanje kakovosti v izobraževanju odraslih. Vpeljan je bil zeleni znak kakovosti za izobraževalne organizacije, ki vsake dve leti dokazujejo, da sistematično skrbijo za kakovost izobraževanja odraslih. Uresničen je projekt uvajanja programov poklicnega in strokovnega izobraževanja v izobraževanje odraslih, v okviru katerega so razviti podporni instrumenti za večjo kakovost in učinkovitost.

9. Svetovalno-informativna dejavnost za odrasle deluje v lokalnem svetovalnem omrežju v vseh statističnih regijah v okviru 14 ljudskih univerz in na 60 krajih zunaj njihovega sedeža. Storitve svetovalnih središč uporablja letno najmanj 19.000 odraslih. V lokalnih svetovalnih omrežjih sodelujejo strateški (občine, območne zbornice, službe za zaposlovanje, sindikalne organizacije, enote zavoda ter regionalne razvojne agencije) in strokovni partnerji (šole, knjižnice, društva, centri za socialno delo, zdravstvene ustanove in drugi). V manjšem obsegu ljudske univerze ponujajo tudi druge oblike svetovanja in informiranja, kot so svetovanje za starejše odrasle, Rome in priseljence, poklicno informiranje in svetovanje v sodelovanju z območnimi enotami zavoda za zaposlovanje, podjetniško svetovanje, svetovanje za učinkovito rabo energije idr.

10. Pri promociji vseživljenjskega učenja se je na nacionalni ravni uveljavila vsakoletna prireditev teden vseživljenjskega učenja, pomembno promocijsko vlogo imajo glasila s področja izobraževanja, kot so e-novičke ACS in drugih nacionalnih javnih zavodov ter vsakoletni pregled izobraževalne ponudbe. Močna promocijska dejavnost je potekala tudi v okviru projekta za razvoj pismenosti odraslih, razvoja kakovosti v izobraževanju odraslih, študijskih krožkov in informativno-svetovalne dejavnosti za odrasle.

Na regionalni ravni so potekali številni lokalno obarvani dogodki. Organizacije za izobraževanje odraslih so razvile spletne strani, ki informirajo, promovirajo in ponujajo možnosti za samostojno IKT-učenje.

11. Na regionalni ravni so razviti in uresničeni različni modeli ali projekti (centri vseživljenjskega učenja, modeli svetovanja za ranljive skupine prebivalstva, projekti, ki oživljajo kulturno in naravno dediščino ...), ki povezujejo šole, knjižnice, društva, razvojne agencije in gospodarske subjekte ter prispevajo k ozaveščanju, povezovanju šol z gospodarstvom in večjemu vključevanju prebivalstva v različne oblike izobraževanja in usposabljanja. Organizacije za izobraževanje odraslih so razvile vrsto e-učnih gradiv za samostojno učenje.

12. Vloga Andragoškega centra Slovenije se je izkazala kot potrebna podpora strokovnemu razvoju in sistemskemu urejanju področja izobraževanja odraslih v državi, in sicer z razvojnimi nalogami/izhodišči/strokovnimi podlagami, ovrednotenjem, razvojem

³ Uradni list RS, št. 70/2004.

in prenovo posebnih programov za odrasle, razvojem e-učnih gradiv za odrasle, razvojem svetovane dejavnosti, razvojem modela ugotavljanja in vrednotenja neformalno pridobljenega znanja, usposabljanjem strokovnih delavcev, svetovanjem izvajalcem in posameznikom, razvojem kakovosti, usklajevanjem in izvajanjem promocijskih dejavnosti, mednarodno dejavnostjo, publicistično dejavnostjo (strokovna gradiva za učitelje, organizatorje izobraževanja, razvojne delavce v izobraževanju odraslih in na drugih področjih, povezanih z izobraževanjem odraslih).

13. Vpeljane so bile spletne aplikacije za spremljanje uresničevanja ciljev in analiziranje učinkov ReNPIO 2005–2010 ter strokovno podpora dejavnostim (kakovost, izobraževanje strokovnih delavcev in druge).

14. Uveljavljen je bil model izobraževanja odraslih za razvoj pismenosti, ki obsega dva dela – programskega, ki ima skupno jedro (pisne, bralne, matematične zmožnosti), in druge temeljne zmožnosti, ki so odvisne od potreb in značilnosti posameznih ranljivih ciljnih skupin, – ter sistemski del, ki ga sestavljajo verificirane izvajalske organizacije (50) in usposobljeni učitelji (več kot 400). Model je inovativen v evropskem prostoru, z njim na področju pismenosti odraslih že uresničujemo smernice, zapisane v osnutku sklepov sveta o pismenosti.

15. Ovrednotenje javnoveljavnih programov UŽU, RPO, PUM in programov za usposabljanje strokovnih delavcev v teh programih je pokazalo, da gre za dobro zasnovane programe in zadovoljivo raven njihove izpeljave. Na podlagi izsledkov ovrednotenja so bili ti programi tudi prenovljeni.

16. Ljudske univerze in srednje šole so s sofinanciranjem posodobile IKT-opremo.

17. Uresničevanje ReNPIO 2005–2010 so v znatnem obsegu omogočila sredstva iz Evropskega socialnega sklada (v nadaljnjem besedilu: ESS), ki so predstavljala okoli 50 % vseh sredstev.

1.2 Pomanjkljivosti

1. V programe splošnega izobraževanja se manj izobraženi še vedno vključujejo manj kakor bolj izobraženi.⁴

2. Uspešnost odraslih v programu osnovne šole za odrasle ni zadovoljiva.

3. Programi za ranljive skupine so v veliki meri odvisni od sredstev iz ESS, kar ne omogoča tekočega zadovoljevanja potreb odraslih in stabilnega financiranja izvajalskih organizacij, hkrati pa vpliva na negotov delovni status strokovnih delavcev.

4. V procesih ugotavljanja in potrjevanja pridobljenih znanj imajo kljub primernim zakonskim podlagam in razvitim instrumentom še vedno prednost javnoveljavna dokazila o izobrazbi pred dokazili o znanju, pridobljenem na neformalen način ali s poklicnim delom. Sodelovanje socialnih partnerjev je v teh procesih šibko, značilen je tudi strah, da bo uveljavljanje sistema priznavanja neformalno pridobljene izobrazbe razvrednotilo pomen formalnega izobraževanja.

5. Zapleteni postopki črpanja sredstev iz ESS so v preteklem obdobju velikokrat povzročali neenakomerno financiranje in s tem nestabilne pogoje za delovanje izvajalskih organizacij. Vplivali so tudi na uresničevanje porabe načrtovanih sredstev (izkoriščenih je bilo 74,2 % načrtovanih sredstev ali 75 mio. evrov manj od načrtovanega, od tega 46 mio. manj sredstev ESS).⁵

6. Delež sredstev za splošno izobraževanje odraslih je bil manjši od predvidenega, presežen pa je bil delež za izobraževanje in usposabljanje ter za potrebe dela, kar pa je bilo zaradi zaostrovanja pogojev zaposlovanja v zadnjih letih razumljivo.

7. Premajhno je sodelovanje med izvajalci izobraževanja odraslih.

8. Izobraževalna ponudba se razvija tam, kjer je povpraševanje po izobraževanju – to pa se povečuje z višjo izobrazbo.

9. Med posameznimi regijami v Sloveniji so velike razlike: največ ponudbe je v Jugovzhodni, Osrednjeslovenski, Goriški in Pomurski regiji, najslabše sta pokriti Zasavska in Notranjsko-kraška regija.

10. Stroški za izobraževanje in usposabljanje zaposlenih za potrebe trga dela so načeloma domena delodajalcev. Iz javnih sredstev je bilo predvideno le financiranje usposabljanja na ogroženih delovnih mestih ali posebej opredeljenih ciljnih skupin zaposlenih. Projekti ESS pa so bili namenjeni tudi drugim ciljnim skupinam zaposlenih, tako da je bil del javnih sredstev namenjen sofinanciranju izobraževanja, ki bi ga morali kriti delodajalci.

11. LPIO sta sestavljali dve ministrstvi, kar ni skladno z zamišljeno ureditvijo. Če naj bo program izobraževanja odraslih LPIO financiran iz javnih sredstev, potem bi moral obsegi tudi sredstva, ki jih temu področju namenijo druga ministrstva (ozaveščanje, preventiva, informiranje, usposabljanje) in lokalne skupnosti. Ker dejavnosti vseh akterjev niso dovolj pregledne, je slika pomanjkljiva.⁶

1.3 Doseganje krovnih kazalnikov in mednarodna primerjava

ReNPIO 2005–2010 postavlja ciljni vrednosti za dva krovna kazalnika, ki omogočata primerjavo s preostalimi državami članicami EU:

Prvi kazalnik: delež vključenih prebivalcev v starosti od 25 do 64 let v vse oblike izobraževanja odraslih. Za leto 2010 je bila ciljna vrednost 15 % (zaželeno vrednost na ravni EU je bila 12,5 %).

Rezultati kažejo, da se je na ravni držav EU-27 delež udeležbe odraslih, starih od 25 do 64 let, v izobraževanju in usposabljanju v zadnjih letih celo nekoliko zmanjšal v primerjavi z letom 2005, ko je dosegel najvišji delež (9,6 %). To pomeni, da ciljna vrednost 12,5 % udeležbe te populacije v izobraževanju in usposabljanju, ki je bila predvidena v delovnem programu do leta 2010, ni bila dosežena. V letu 2010 je samo sedem držav doseglo vsaj predvideno ciljno vrednost, med njimi je bila tudi Slovenija. Iz preglednice 1 je poleg Slovenije razvidno povprečje držav članic EU ter najvišje in najnižje uvrščene države. Udeležba odraslih v formalnem in neformalnem izobraževanju v vseh državah članicah EU je prikazana v prilogi 1: Delež populacije v starosti od 25 do 64 let v formalnem in neformalnem izobraževanju, 2001–2012.

V Sloveniji se je po nekoliko slabših rezultatih v obdobju 2006–2008 stopnja udeležbe odraslih v vse oblike izobraževanja v letu 2010 povzpela na 16,2 %, v letu 2011 je padla na 15,9 %, kar je bilo še vedno nad ciljno vrednostjo (15 %), v letu 2012 pa se je spustila na 14,5 %.

⁴ Analiza uresničevanja ReNPIO 2005–2008: Delež udeležencev z manj kot 4-letno srednješolsko izobrazbo, preglednica 16:28, in Analiza uresničevanja ReNPIO 2009–2010: Udeleženci po doseženi izobrazbi (slika 9 in 10:23).

⁵ V zadnjih letih se je delež izkoriščenih sredstev ESS bistveno izboljšal. Realizacija na osnovi integralnega proračuna je bila v zadnjih treh letih zadovoljiva.

⁶ To pomanjkljivost ReNPIO 2013–2020 v znatni meri odpravlja.

Preglednica 1: Delež populacije, stare od 25 do 64 let, v formalnem in neformalnem izobraževanju, 2001–2012

Država	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
EU-27	7,1	7,2	8,5	9,2	9,6	9,5	9,3	9,4	9,3	9,1	8,9	9,1
Bolgarija	1,4	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,2	1,2	1,4
Romunija	1	1	1,1	1,5	1,6	1,3	1,3	1,5	1,5	1,3	1,6	1,4
Slovenija	7,3	8,4	13,3	16,2	15,3	15	14,8	13,9	14,6	16,2	15,9	14,5
Švedska	17,5	18,4	:	:	17,4	18,4	18,6	22,2	22,2	24,5	25	25,9

Vir: Eurostat, * ocena Eurostat.

Ob teh še vedno razmeroma ugodnih kazalnikov je pomembno razumeti in upoštevati opozorila Evropske komisije, da referenčni EU-kazalnik ne more postati nacionalni cilj. Tega mora določiti vsaka država sama in se pri tem zgledovati po primerih najboljših dosežkov (npr. Danska, Švedska, Finska), saj le tako lahko preseže povprečne referenčne ravni.

Primerljivi podatki o vključenosti v izobraževanje kažejo tudi na prevelik razkorak med najbolj (ISCED 5–6)⁷ in najmanj (ISCED 1–2)⁸ izobraženimi. V Sloveniji je bilo leta 2007 trikrat več vključenih oseb z visoko izobrazbo od tistih z najnižjo (Švedska in Finska 1,5-krat, Nemčija 2-krat). Pri vključitvah v neformalno izobraževanje je ta razkorak še večji (Slovenija 5-krat, Finska, Švedska in Nemčija 2-krat).

Zgledovanje po razvitejših družbah in izobraževalnih sistemih za odrasle je za nadaljnji razvoj izobraževanja odraslih v Sloveniji upravičeno in smiselno. Primerjava s Švedsko, Finsko in Nemčijo kaže, da pri nas najmanj uresničujemo cilj vključevanja odraslih v izobraževanje: po podatkih ankete o izobraževanju odraslih (2009) je bilo v letu 2007 pri nas 40,6 % odraslih (25–64 let) vključenih v formalno ali neformalno izobraževanje (podatek za leto 2011 je padel na 36 %), na Švedskem čez 70 %, na Finskem 55 % in v Nemčiji 45,4 %. Za temi državami zaostajamo tudi po vključenosti v neformalno izobraževanje (po podatkih za leto 2007 Slovenija 36,2 %; 34,8 % v letu 2011), Švedska 69,4 %, Finska 51,2 %, Nemčija 43,1 %).

Drugi kazalnik: Delež prebivalcev v starosti od 25 do 64 let z doseženo najmanj srednješolsko izobrazbo. Za leto 2010 je bila ciljna vrednost 85 % (zaželena vrednost na ravni EU je bila 82,5 %).⁹

V povprečju držav članic EU-27 je imelo v letu 2011 73,4 % prebivalcev, starih od 25 do 64 let, dokončano najmanj srednješolsko izobrazbo. Najvišji delež dosegajo Litva (92,9 %), Češka (92,3 %) in Slovaška (91,3 %). Od leta 2002 se je v večini članic EU-27 vrednost tega kazalnika izboljšala za dobrih 7 odstotnih točk. Iz preglednice 2 je poleg Slovenije razvidno povprečje držav EU ter najvišje in najnižje uvrščene države. Delež prebivalcev, starih od 25 do 64 let, z doseženo najmanj srednješolsko izobrazbo v vseh državah EU je prikazan v prilogi 2: Delež prebivalstva v starosti od 25 do 64 let z doseženo najmanj srednješolsko izobrazbo v nekaterih državah EU, 2002 in 2011.

V Sloveniji je ta vrednost 84,5 %, kar jo uvršča na zgornjo polovico držav članic EU. Vrednost kazalnika se je v desetih letih znatno izboljšala in je skoraj dosegla ciljno vrednost. Kazalnik vključuje tudi srednjo poklicno izobrazbo.

Preglednica 2: Delež prebivalstva v starosti od 25 do 64 let z doseženo najmanj srednješolsko izobrazbo

Država	2002	2011
EU-27	65,8	73,4
Litva	84,9	92,9
Malta	18,4	31,5
Slovenija	77	84,5

Vir: Eurostat.

Kazalnik o deležu odraslega prebivalstva z doseženo najmanj srednješolsko izobrazbo uvršča Slovenijo nad povprečje držav EU. Kazalnik kakovosti znanja te populacije, merjen z dosežki v mednarodni raziskavi o pismenosti¹⁰ iz leta 1998, pa nas uvršča na sam rep držav, ki so sodelovale v raziskavi. V preglednici 3 je prikazan dosežek Slovenije v primerjavi z najboljšo in najslabše uvrščeno državo. Iz priloge 3, Dosežki odraslih v Sloveniji v besedilni pismenosti v primerjavi z drugimi državami, 1998, pa so razvidni dosežki odraslih v Sloveniji v besedilni pismenosti v primerjavi z drugimi državami.

Preglednica 3: Povprečni pisni dosežki odraslih (25–64 let) s končano srednješolsko izobrazbo (1998), število doseženih točk od 500 možnih

najboljše uvrščena: Švedska	302
najslabše uvrščena: Čile	243,5
najslabše uvrščena evropska država (brez Slovenije): Madžarska	249,6
Slovenija	243,2

Vir: *Literacy in the Information Age*: preglednica 2.4 138, OECD 2000.

Čeprav gre za stare podatke, nas ti vseeno opozarjajo na problem kakovosti izobrazbe in vplive življenjskega in delovnega okolja pri ohranjanju in razvijanju znanja, pridobljenega v šoli. Nova mednarodna raziskava o dosežkih v pismenosti (PIAAC), v katero je od leta 2012 vključena tudi Slovenija, bo pokazala novejšo stanje.

⁷ ISCED 5: Prva raven terciarnega izobraževanja.

ISCED 6: Druga raven terciarnega izobraževanja.

⁸ ISCED 1: Primarno izobraževanje ali prvo obdobje osnovnega izobraževanja.

ISCED 2: Nižje sekundarno ali drugo obdobje osnovnega izobraževanja.

⁹ Preglednica točka 2.3, preglednica 12, vključene vse države članice EU.

¹⁰ IALS – *The International Adult Literacy Survey*.

1.4 Uresničevanje operativnih ciljev po prednostnih področjih

Operativni cilji vseh treh prednostnih področij so se deloma uresničevali skladno s predvidenimi načrti.

Na prvem prednostnem področju – splošno izobraževanje in učenje odraslih, se je udeležba po več letih upadanja v zadnjem letu trajanja ReNPIO 2005–2010 povečala in se približala ciljni vrednosti (6 %), v letu 2011 pa je spet zdrsnila na 4,9 % (preglednica 4).

Preglednica 4: Vključenost odraslih (25–64 let) v splošno neformalno izobraževanje

Leto	Programi splošnega izobraževanja	Programi jezikovnega izobraževanja	Skupaj	Prebivalci 25–64 let	Delež
2005/2006	38.109	27.438	38.109	1.154.386	5,7
2006/2007	35.110	25.805	35.110	1.167.732	5,2
2007/2008	33.259	24.653	33.259	1.171.300	4,9
2008/2009	32.240	22.342	32.240	1.183.582	4,6
2009/2010	41.469	22.962	41.469	1.187.557	5,4
2010/2011	37.723	20.078	37.723	1.190.562	4,9

Vir: SURS.

Delež udeležencev v splošnoizobraževalnih programih je sicer še vedno skromen, vendar lahko pozitivno ovrednotimo postopno povečevanje števila udeležencev v javnoveljavnih programih splošnega neformalnega izobraževanja odraslih.¹¹ Treba pa je poudariti, da je tudi v tem primeru opazen velik razkorak med deleži vključenih glede na njihovo izobrazbo.

Na drugem prednostnem področju – izobraževanje za dvig izobrazbene ravni je uresničevanje operativnih ciljev nekoliko slabše. Operativni cilji so bili postavljeni precej ambiciozno¹² in tudi težko merljivi. Pod pričakovanji je delež odraslih z dokončano štiriletno srednjo šolo, čeprav se je v zadnjih treh letih povečal in je v letu 2011 znašal 57 %. Število odraslih, ki so zaključili srednjo šolo, je po posameznih šolskih letih razvidno iz preglednice 5.

Preglednica 5: Odrasli, ki so zaključili srednjo šolo

Šolsko leto	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Končali skupaj	5852	5988	5173	4341	4396	4021	4592
nižja poklicna	21	29	22	6	15	4	10
srednja poklicna	2035	2056	1763	1286	1333	1131	1160
srednja strokovna	3693	3811	3269	2941	2944	2762	3268
srednja splošna	103	92	119	108	104	124	154

Vir: SURS.

Glede na dinamiko vpisa lahko ocenimo, da je dosežen cilj pri pridobivanju višje strokovne izobrazbe¹³, kar je razvidno iz preglednice 6.

Preglednica 6: Izredni študenti v višjem strokovnem izobraževanju

Šolsko leto	Višja šola	
	skupno število vpisanih	vpisani v I. letnik
2004/2005	9145	4340
2005/2006	10.646	5311
2006/2007	10.996	4603
2007/2008	10.885	4867
2008/2009	10.067	4642
2009/2010	9295	4208
2010/2011	7788	3376
2011/2012	6913	3027
2012/2013	5804	2740

¹¹ Javnoveljavni programi neformalnega izobraževanja so: usposabljanje za življenjsko uspešnost, projektno učenje za mlajše odrasle, jezikovni programi za odrasle in računalniško opismenjevanje odraslih.

¹² »Vsaj polovica brez osnovnošolske izobrazbe bo zaključila osnovno šolo za odrasle; vsaj četrtina z nedokončano srednjo šolo bo pridobila nižjo ali srednjo poklicno, strokovno oziroma splošno izobrazbo in vsaj desetina s končano srednjo šolo bo pridobila najmanj višjo strokovno izobrazbo.« (ReNPIO 2005–2010)

¹³ Delež prebivalcev z najmanj višjo izobrazbo se je povečal, vendar zaradi nepreglednosti kategorije »izredni študij« težko ovrednotimo delež, ki so ga k temu prispevali odrasli.

Iz preglednice 7 je razvidno, da je najslabša realizacija pri osnovni šoli.¹⁴ Del vzrokov za neuspešnost lahko pojasnimo tudi z dejstvom, da gre pri velikem deležu vpisanih za odrasle s posebnimi potrebami ali ranljive skupine (priseljenci, Romi), za katere je program lahko tudi prezahteven.

Preglednica 7: Udeleženci v programih osnovne šole za odrasle

Šolsko leto	Skupno št. vpisanih	Končali
2005/2006	1562	290
2006/2007	1495	259
2007/2008	1480	244
2008/2009	1527	241
2009/2010	1517	246
2010/2011	1369	256
2011/2012	1091	197

Vir: SURS.

Poleg sredstev, namenjenih brezplačni osnovni šoli za odrasle, so se javna sredstva v obravnavanem obdobju usmerjala skladno z aktivno politiko zaposlovanja (v nadaljnjem besedilu: APZ) za brezposelne in tudi za zaposlene za pridobitev prvega poklica, za naravoslovne in tehnične poklice ter zviševanje izobrazbene ravni. Poleg tega se je z ukrepi, namenjenimi zmanjševanju izobrazbenega primanjkljaja, nekaterim ciljnim skupinam zagotavljala povrnitev stroškov šolanja za nazaj.

Tretje prednostno področje – izobraževanje in usposabljanje za potrebe dela je bilo z vidika sredstev in števila udeležencev najboljše zaradi drastičnega povečanja števila brezposelnih v zadnjih letih. Zmanjševanje števila brezposelnih je zahtevalo dodatna usposabljanja, prekvalifikacije ali formalno izobraževanje. Podatki o pridobivanju poklicnih kvalifikacij v okviru certifikatnega sistema NPK kažejo, da se je delež zaposlenih, ki so si pridobili kvalifikacijo po tem sistemu, približal želeni vrednosti 10%. Zanimanje za pridobivanje NPK je v veliki meri odvisno od povpraševanja in pogojev na trgu dela ter zaupanja delodajalcev v enakovrednost znanj in veščin, kar so pokazali tudi rezultati ovrednotenja certifikatnega sistema.

1.5 Organizacijska infrastruktura

Ocenjujemo, da so največji prispevek k uresničevanju ciljev ReNPIO 2005–2010 prispevale javne izobraževalne organizacije (ljudske univerze, srednje in druge šole), ki so izvedle največji delež javnoveljavnih programov, namenjenih opredeljenim ciljnim skupinam, in programov za zviševanje izobrazbene ravni.

Mreža izvajalcev izobraževanja odraslih ter ponudba izobraževalnih programov sta bogati in raznoliki.

Preglednica 8: Izvajalci nadaljnega izobraževanja

Izvajalci nadaljnega izobraževanja	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011
ljudske univerze	34	34	32	32	31	31
druge specializirane organizacije	130	122	110	95	101	104
enote pri šolah	49	44	36	33	32	30
enote pri podjetjih itd.	36	35	42	40	38	35
izobraževalni centri pri gospodarski ali obrtni zbornici	2	2	2	3	2	2
poklicna ali strokovna združenja	11	11	15	13	23	18
vozniška šola	75	70	67	142	107	108
drugi izvajalci	20	30	22	22	32	36
SKUPAJ	357	348	326	380	366	364

Vir: SURS.

V preglednici 8 so prikazani vsi izvajalci programov nadaljnega izobraževanja, ki ne vodijo v pridobitev formalne izobrazbe. Čeprav je med temi programi večina takih, ki ne spadajo neposredno v okvir nacionalnega programa izobraževanja odraslih, saj niso (so)financirani iz javnih sredstev, so udeleženci vseh teh programov, skupaj z vsemi, ki se kot odrasli formalno izobražujejo, vključeni v kazalnik udeležbe v vse oblike vseživljenjskega izobraževanja, ki je s ciljno vrednostjo opredeljen na ravni EU in je tudi v tem programu opredeljen kot krovni kazalnik.

Leta 2010 je bilo 31 ljudskih univerz, njihov delež programov izstopa pri splošnih programih za ranljive ciljne skupine.

Zelo močna je skupina organizacij, ki jih statistični urad uvršča pod »druge specializirane organizacije«. Delež pri številu udeležencev je tudi pri tej skupini nekoliko nižji, kot je njihov delež v številu vseh organizacij, vendar pa visoko odstopajo pri deležu udeležencev javnoveljavnih programov in jezikovnih tečajih. Pri obeh omenjenih programih se je njihov delež zadnja leta povečal. Največji delež pri tem povečanju gre na račun zakonsko določenih javnoveljavnih programov, ki jih morajo obiskovati vsi zaposleni (npr. varstvo pri delu) ali zaposleni v določenih panogah (higienski minimum ipd.).

Največje število udeležencev beležijo »enote pri podjetjih«, katerih programi so namenjeni usposabljanju za potrebe dela, niso pa javnoveljavni.

V preglednici 9 so med izvajalci izobraževalnih programov po regijah prikazani tisti, ki izvajajo javnoveljavne programe. Večina teh programov je sestavni del tega nacionalnega programa.

¹⁴ V letu 2011 je bil ovrednoten javnoveljavni program osnovna šola za odrasle; ocena oziroma rezultat ovrednotenja je odgovoril na vprašanja o vzrokih za premajhno uspešnost programa.

Preglednica 9: Izvajalci javnoveljavnih programov za odrasle po regijah v šolskem letu 2012/2013

Regija	Srednje šole, ljudske univerze, drugi izvajalci					Višje strokovne šole			
	šole	ljudske univerze in enote LU pri javnih zavodih	drugi izvajalci	skupaj		javne in koncesionirane	zasebne	skupaj	
				št.	%			št.	%
Pomurska	5	4	2	11	7	1	0	1	2
Podravska	13	4	4	21	13	6	2	8	16
Koroška	5	2	1	8	5	2	0	2	4
Savinjska	10	5	5	20	12	5	2	7	14
Zasavska	1	1	0	2	1	0	0	0	0
Spodnjeposavska	2	1	0	3	2	1	0	1	2
Jugovzhodna	4	3	1	9	6	3	0	3	6
Osrednjeslovenska	22	3	18	42	26	2	13	15	31
Gorenjska	9	5	5	19	12	5	2	7	14
Notranjsko-kraška	2	2	0	4	2	1	0	1	2
Goriška	5	2	5	12	7	1	1	2	4
Obalno-kraška	5	2	4	11	7	1	1	2	4
Skupaj	83	34	45	162	100	28	21	49	100
Delež	51	21	28	100		57	43	100	

Vir: Informacija o izobraževanju odraslih v šolskem letu 2012/13 in razpis za vpis v višje strokovno izobraževanje v študijskem letu 2012/12.

Med splošno neformalno izobraževanje lahko uvrstimo tudi delovanje nevladnih organizacij, saj prispevajo k razvoju ter širitvi znanj, védenj in veščin. Pomembna je tudi njihova socializacijska vloga ter razvijanje in vzdrževanje različnih oblik družbenosti. Ministrstvo za pravosodje sofinancira projekt mreženja nevladnih organizacij pri izobraževanju in usposabljanju odraslih. Izkušnje kažejo, da je mreža nevladnih organizacij pri izobraževanju odraslih uspešen dejavnik v tistem delu, ki ga drugi izvajalci v programih, ki so financirani iz javnih sredstev, ne zajamejo. Med društva, ki izvajajo izobraževanje odraslih, prištevamo tudi univerze za tretje življenjsko obdobje.

Pomemben del k vseživljenjskemu izobraževanju so prispevala tudi naslednja ministrstva:

- MZ organizira in opravlja dejavnosti v okviru zdravstvene vzgoje in drugih preventivnih ukrepov za spodbujanje posameznikov ali skupin prebivalcev, da bi začeli dejavno skrbeti za svoje zdravje. Zdravstvenovzgojni programi pomagajo posamezniku oblikovati znanja, stališča in vedenjske vzorce za zdrav način življenja in jim pomagajo spreminjati življenjski slog. Za posebej opredeljene ciljne skupine se izvaja zdravstvena vzgoja za zmanjševanje tveganja nezdravega življenjskega sloga.

Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije financira preventivne programe, ki so vsako leto dogovorjeni v okviru partnerskega dogovarjanja in sprejeti v splošnem dogovoru. Preventivni programi se izvajajo v okviru zdravstvenovzgojnega dela v zdravstvenih domovih po Sloveniji.

- MKO v okviru proračunske postavke Podpora interesnemu povezovanju v okviru informiranja in usposabljanja spodbuja združevanje in povezovanje zainteresiranih ljudi na podežlju, s čimer prispeva k ohranjanju organiziranosti civilne pobude in nevladnih organizacij na podežlju.

V okviru nacionalnega strateškega okvira razvoja kmetijstva, ki ga določa Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020, »Zagotovimo si hrano za jutri«, in v okviru Programa razvoja podeželja je spodbujanje prenosa znanja in inovacij v kmetijstvu, gozdarstvu, živilsko-predelovalni industriji in na podežlju tudi ena od prednostnih nalog razvoja podeželja v obdobju 2014–2020.

Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo v okviru finančne perspektive 2014–2020 predvideva ukrepe usposabljanja, mreženja in prenos dobrih praks ter pridobivanje novih znanj s sodelovanjem med ribiškimi sektorjem (morski gospodarski ribolov) in znanstveniki oziroma raziskovalci. Nova znanja o okolju (morje, vode, prostor), učinkoviti rabi naravnih virov in okolju prijaznih metodologijah, stanju morja (okoljski in biološki kazalniki) so zelo pomembni tudi v okviru prihodnje celostne pomorske politike. Poleg doseganja novih znanj so pomembni tudi ukrepi za svetovalne storitve v sektorju morskega gospodarskega ribolova in akvakulture.

Pomembno vlogo pri prenosu znanja in izobraževanju odraslih v kmetijstvu ima svetovanje, ki ga v okviru javne kmetijskosvetovalne službe izvaja Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije. Kmetijski svetovalci izobražujejo in usposablajo ljudi na podežlju, omogočajo pretok informacij ter prenos znanja in znanstvenih dognanj iz stroke v prakso. Pomembno vlogo ima tudi javna gozdarska služba Zavoda za gozdove, ki svetuje zlasti pri izbiri drevja za posek, pripravi letnega načrta del v gozdovih, izdaji odločb za gozdnogojitvena in gozdnovarstvena dela in podobno. Prav tako prispeva k uresničevanju ciljev vseživljenjskega izobraževanja odraslih. Izvaja svetovanje, neformalno izobraževanje in usposabljanje lastnikov gozdov s ciljno oblikovanimi programi v gozdarstvu in primarni predelavi lesa. Ti programi med drugim prispevajo k pridobivanju NPK za odraslo populacijo na podežlju, pomembni pa so tudi zaradi splošnega izobraževanja o pomenu gozdov in gozdarstva ter graditve odgovornega odnosa do naravnih ekosistemov ter prepoznavanja t. i. zelene rasti kot razvojne priložnosti za sonaravni razvoj naše družbe. Posebej organizirana je še javna svetovalna služba v čebelarstvu, ki izobražuje odrasle in zajema specialistično svetovanje, brezplačna predavanja z raznih področij (specifično usposabljanje), osnovno terensko svetovanje ter ozaveščanje širše javnosti o pomenu čebelarstva.

- MK izvaja pomemben del neformalnega izobraževanja odraslih, saj se v Sloveniji z organiziranim kulturno-umetniškim delom ukvarja več kot sto tisoč ljudi, ki se v okviru dejavnosti izobražujejo in povezujejo z drugimi področji. Projekti in programi, od usposabljanja za pridobivanje poklicnih kompetenc do dodatnega strokovnega usposabljanja mentorjev, so namenjeni različnim ciljnim skupinam

odraslih. Kulturne ustanove ponujajo različne oblike kulturno-umetnostne vzgoje, ki vključujejo vse vidike: izobraževanje o kulturi in s kulturo, s katerimi razvijajo različne temeljne vseživljenjske zmožnosti: kulturno zavest in izražanje, sporazumevanje v maternem jeziku, digitalno pismenost, socialne in državljanske kompetence ter samoiniciativnost in podjetnost.

Kulturne ustanove s programi bralne kulture pomembno prispevajo k dvigu ravni pismenosti vsega prebivalstva. Slovenske splošne knjižnice vključno z Narodno in univerzitetno knjižnico predstavljajo temeljno infrastrukturo za podporo formalnemu in neformalnemu izobraževanju vseh prebivalcev. Zagotavljajo dostopnost do tradicionalnega in digitalnega knjižničnega gradiva in z različnimi dejavnostmi razvijajo bralno kulturo in informacijsko pismenost pri vseh ciljnih skupinah uporabnikov. Javna agencija za knjigo RS (JAK) sofinancira izdajanje kakovostne literature in številne projekte bralne kulture, MK pa sofinancira tudi dostopnost gradiv ter projekte bralne kulture za ranljive skupine prebivalstva. Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 (sprejeta bo predvidoma septembra 2013) posveča osrednjo pozornost slovenskemu jeziku, nadalje pa tudi manjšinskim in tujim jezikom, usposabljanju izobraževalcev ter neformalnemu izobraževanju in usposabljanju na vseh področjih kulture.

Med organizacijami, ki izvajajo izobraževanje odraslih na področju kulturne ustvarjalnosti in socialnega vključevanja, je Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (v nadaljnjem besedilu: JSKD). Vsi izobraževalni programi za odrasle, ki jih pripravlja JSKD, so namenjeni doseganju štirih ključnih ciljev strategije Strateškega okvira za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju – ET 2020, ki ga je leta 2009 sprejel Svet EU. Veliko pozornost JSD namenja konceptu vseživljenjskega učenja, zato njihovi izobraževalni programi zajemajo vse generacije in so enakomerno dostopni po vsej Sloveniji.

– MNZ sofinancira projekt mreženja nevladnih organizacij na področju izobraževanja in usposabljanja odraslih. Izkušnje kažejo, da je mreža nevladnih organizacij na področju izobraževanja odraslih uspešen akter v tistem delu, ki ga ustanove ne zajemajo v svojih rednih programih, financiranih iz javnih sredstev.

ReNPPIO 2005–2010 je bil po vsebini in obsegu javnih sredstev, ki jih je zagotavljal, ambiciozen, zahteven in usmerjen k dolgoročnim razvojnim ciljem. Večina v njem zapisanih utemeljitev in opredelitev je aktualna še danes. Zato lahko ReNPPIO 2013–2020 sledi njegovi strukturi na posodobljenih izhodiščih in z večjimi poudarki na področjih, na katerih razvoj ni potekal po pričakovanjih, ali pa je položaj izobraževanja odraslih nezadovoljiv in neustrezen. Analiza uresničevanja ReNPPIO 2005–2010 je pokazala, da so opredelitve in določbe pomembno in pozitivno vplivale na razvoj ter uveljavljanje izobraževanja odraslih. To tudi utemeljuje upravičenost nadaljevanja in potrditve ReNPPIO 2013–2020, kar zaokroža uveljavljanje koncepta vseživljenjskega učenja.

2. Izobrazbena sestava prebivalstva v Sloveniji

Izobrazbena sestava prebivalstva kaže, kakšen potencial ima neka družba v znanju in veščinah. Raven dosežene izobrazbe prebivalstva se pogosto uporablja kot ocena zmožnosti človeškega kapitala in kaže, kakšno znanje in veščine so na trgu delovne sile. Višja raven izobrazbe omogoča tudi višjo kakovost življenja in aktivnejše vključevanje ter sooblikovanje družbenega in kulturnega okolja.

2.1 Izobrazbena sestava prebivalstva

Izobrazbena sestava prebivalstva, starega 15 let in več (priloga 4: Prebivalstvo, staro 15 let in več, po izobrazbi in spolu, popis prebivalstva v letih 2002 in 2011), se je v Sloveniji v zadnjem desetletju izboljšala tako pri tistih, ki niso imeli izobrazbe ali niso dokončali osnovne šole, še bolj pa pri tistih z doseženo visokošolsko izobrazbo in več, saj je bilo takšnih leta 2002 7,9 %, leta 2011 pa že 12,6 %. Srednješolsko izobraževanje je postalo že skoraj samoumevno, saj se domala celotna generacija osnovnošolcev vpiše v srednješolske programe. Leta 2002 je imelo najmanj srednjo poklicno izobrazbo 62,8 % prebivalcev, leta 2011 pa že 69,3 %. Ženske so v letu 2011 v primerjavi z moškimi dosegle višji delež skoraj v vseh kategorijah izobrazbe, razen na poklicni ter pri najvišjih ravneh izobrazbe.

Izobrazbena sestava prebivalstva po starostnih skupinah (preglednica 10) kaže, da je pretežni del manj izobraženega prebivalstva, brez dokončane osnovne šole ali samo z dokončano osnovno šolo, starejši od 65 let.

Višješolsko oziroma visokošolsko izobrazbo pa so v največjem deležu dosegli prebivalci v starosti od 25 do 34 let. Posledično ima ta starostna skupina tudi najmanjši delež manj izobraženih. Najvišji delež tistih z nižjo ali srednjo poklicno izobrazbo pa dosegajo prebivalci v starosti od 45 do 54 let.

Preglednica 10: Prebivalstvo Slovenije, staro 15 let in več, po stopnjah dosežene izobrazbe in deležih po starostnih razredih, 2011

	SKUPAJ	Starostne skupine v letih					
		15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65+
SKUPAJ	1.759.336	229.830	303.655	301.558	310.638	274.711	338.944
brez izobrazbe, nepopolna osnovna šola	77.971	2661	1770	3494	9502	13.969	46.575
	4,4	1,2	0,6	1,2	3,1	5,1	13,7
osnovnošolska izobrazba	435.108	97.307	30.083	47.218	62.881	78.552	119.067
	24,7	42,3	9,9	15,7	20,2	28,6	35,1
nižja ali srednja poklicna izobrazba	406.837	21.596	61.225	75.458	90.962	76.705	80.891
	23,1	9,4	20,2	25,0	29,3	27,9	23,9
srednja strokovna, srednja splošna izobrazba	531.751	101.757	121.978	97.609	88.476	64.203	57.728
	30,2	44,3	40,2	32,4	28,5	23,4	17,0
višješolska, visokošolska izobrazba	307.669	6.509	88.599	77.779	58.817	41.282	34.683
	17,5	2,8	29,2	25,8	18,9	15,0	10,2

Vir: SURS.

Podrobna razčlenitev izobrazbe pri odraslem prebivalstvu od 25 do 64 let (preglednica 11) kaže, da ima mlajša generacija do 39 let v vsaj 84 % od vseh te starosti dokončano najmanj srednješolsko izobrazbo, pri čemer jih v povprečju petina dokonča srednjo poklicno izobraževanje. Med temi jih ima v starostni skupini od 25 do 29 let celo 89,2 % doseženo najmanj srednješolsko izobrazbo. Generacija med 40. in 54. letom starosti ima dokončano najmanj srednjo šolo v 72 %, pri čemer je nekoliko večji delež tistih z dokončano poklicno srednjo šolo, in sicer dobra četrtina. Populacija, starejša od 55 let, pa ima v 64 % vseh te starosti dokončano najmanj srednješolsko izobrazbo, ob tem jih je dobra tretjina dokončala srednjo poklicno šolo.

Kljub razmeroma ugodni izobrazbeni sestavi mlajših odraslih je med vsemi odraslimi, starimi od 25 do 64 let, še vedno le 57 % takih, ki imajo dokončano štiriletno srednjo šolo ali več.

Preglednica 11: Prebivalstvo Slovenije, staro od 25 do 64 let, po izobrazbi, 2011

Starost	Število skupaj	Brez izobrazbe	Nepopolna osnovno šolska	Osnovno šolska	Nižja poklicna	Srednja poklicna	Srednja strokovna, srednja splošna	Višješolska (prejšnja), višja strokovna	Visokošolska 1. stopnje, visokošolska strokovna ipd.	Visokošolska 2. stopnje, visokošolska univerzitetna ipd.	Magisterij znanosti ipd.	Doktorat znanosti
25–29 let	145.535	335	407	13.957	1077	24.872	66.451	4570	12.676	20.724	364	102
	delež	0,2	0,3	9,6	0,7	17,1	45,7	3,1	8,7	14,2	0,2	0,1
30–34 let	158.120	379	648	16.128	1455	33.822	55.532	5123	16.618	25.268	2056	1091
	delež	0,2	0,4	10,2	0,9	21,4	35,1	3,2	10,5	16,0	1,3	0,7
35–39 let	150.888	317	1222	20.491	1811	35.232	48.948	8676	8.782	21.366	2.852	1177
	delež	0,2	0,8	13,6	1,2	23,4	32,4	5,8	5,8	14,2	1,9	0,8
40–44 let	150.670	362	1582	26.729	2335	36.070	48.666	9884	6283	15.685	2140	919
	delež	0,2	1,1	17,7	1,5	23,9	32,3	6,6	4,2	10,4	1,4	0,6
45–49 let	157.049	298	2607	28.253	1178	44.665	48.355	10.836	4837	13.082	1995	958
	delež	0,2	1,7	18,0	0,7	28,4	30,8	6,9	3,1	8,3	1,3	0,6
50–54 let	153.589	338	6266	34.619	1336	43.788	40.117	10.014	2949	11.796	1643	722
	delež	0,2	4,1	22,5	0,9	28,5	26,1	6,5	1,9	7,7	1,1	0,5
55–59 let	151.186	363	7106	42.574	1708	41.712	35.166	9132	1330	10.326	1134	605
	delež	0,2	4,7	28,2	1,1	27,6	23,3	6,0	0,9	6,8	0,8	0,4
60–64 let	123.525	395	6090	35.970	1742	31.536	29.028	8573	383	8153	939	704
	delež	0,3	4,9	29,1	1,4	25,5	23,5	6,9	0,3	6,6	0,8	0,6

Vir: SURS.

2.2 Izobrazbena sestava brezposelnih oseb

Podatki (preglednici 12 in 13) kažejo dve značilnosti brezposelnih, ki sta zelo pomembni pri načrtovanju usposabljanja in izobraževanja: zelo visok delež iskalcev zaposlitve brez poklicne ali strokovne izobrazbe in zelo velik delež brezposelnih, starejših od 50 let. Nizka izobraženost in hkrati visoka starost predstavljata torej eno glavnih tveganj za izgubo zaposlitve.

Preglednica 12: Brezposelni brez poklicne ali strokovne izobrazbe, brezposelni, mlajši od 25 let in starejši od 50 let v Sloveniji

Leto	Povprečno število registrirano brezposelnih	Delež brezposelnih brez poklicne ali strokovne izobrazbe	Delež brezposelnih mladih do 26 let	Delež brezposelnih, starejših od 50 let
2007	71.336	39,3	16,7	31,1
2008	36.216	40,1	14,4	34,7
2009	86.354	39,4	15,4	30,3
2010	100.504	37,3	13,8	31,2
2011	110.692	35,2	11,7	35,2
2012	109.266	34,8	9,6	35,1

Vir: ZRSZ, Letno poročilo 2011.

Preglednica 13: Delež brezposelnih po stopnjah izobrazbe v primerjavi z izobrazbenimi deleži vseh odraslih prebivalcev

	Brez poklicne ali strokovne izobrazbe	Nižja in srednja poklicna izobrazba	Srednja tehniška ali strokovna izobrazba	Višja in visoka strokovna izobrazba
Brezposelni	35,6	24,9	26,4	12,5
Prebivalci 15+	24,8	23,6	32,7	18,7

Vir: ZRSZ, mesečne informacije, september 2012, SURS, Letopis 2011.

IV. IZHODIŠČA NACIONALNEGA PROGRAMA (ReNPPIO 2013–2020)

1. Položaj v Sloveniji in vplivi na razvoj izobraževanja odraslih

Gospodarsko in družbeno okolje je zaradi posledic gospodarske in finančne krize po letu 2010 občutno vplivalo tudi na področje človeških virov. Zoženi finančni okviri omejujejo možnosti javnega financiranja izobraževanja odraslih, zmanjšana kupna moč pa onemogoča ali vsaj omejuje možnosti odraslih, da bi lastna sredstva vlagali v svoje izobraževanje. Po drugi strani se je povečalo število brezposelnih, s tem pa so se povečale potrebe po dodatnem usposabljanju in prekvalifikacijah, ki jih delodajalci finančno ne zmorejo pokriti.

Zanesljivost predvidevanj o razvoju okolja, ki bo v prihodnosti odločilno krojilo pogoje, v katerih bo delovalo izobraževanje odraslih, se s časovno oddaljenostjo manjša. Zlasti to velja za tiste okoliščine, na katere ne moremo vplivati z razvojnimi usmerjenjem ter načrtnim oblikovanjem pogojev dogajanj in procesov. Ključni svetovni in nacionalni izzivi, ki jih morajo nasloviti dokumenti razvojnega načrtovanja za obdobje 2013–2020, so že predstavljeni v uvodnem poglavju. Pri vseživljenjskem izobraževanju lahko med take izzive štejemo:

- demografski razvoj,
- družbeno-gospodarski razvoj,
- tehnološki razvoj,
- potrebe in zahteve trga dela.

K a) Demografska struktura prebivalstva v Sloveniji (preglednica 14) se je v primerjavi z letom 1990 precej spremenila, saj se je prebivalstvo v dobrih dveh desetletjih postaralo v povprečju za šest let, pri čemer je za moške ta skok še nekoliko večji, in sicer znaša 6,2 leta. Indeks staranja je za leto 2000 znašal 87,8, leta 2011 pa že 116,8.

Preglednica 14: Prebivalstvo Slovenije po povprečni starosti in spolu, 1990–2011

Leto	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
skupaj	35,8	38,8	40,4	40,7	41,0	41,3	41,40	41,6	41,8
moški	34,0	37,1	38,7	39,0	39,3	39,6	39,7	39,9	40,2
ženske	37,4	40,5	42,0	42,3	42,6	42,9	43,00	43,2	43,4

Vir: SURS.

Učinki demografskih sprememb so dolgoročnejši, zato so za osemletno obdobje, kolikor znaša časovni okvir nacionalnega programa, manj odločujoči, čeprav ne zanemarljivi. Podaljševanje življenjske dobe in gibanje rodnosti sta spremenljivki, ki v krajšem časovnem obdobju nimata znatnejših učinkov. Projekcija prebivalstvene slike brez večjih vplivov prirasta na račun priselitev nedvoumno pokaže, da se bo številčnost šolajoče se generacije v teh desetih letih zmanjšala¹⁵, delež starejših prebivalcev pa

¹⁵ Predvsem na terciarni in deloma sekundarni ravni, saj smo zadnja leta priča trendu povečevanja števila rojstev in bodo zato generacije osnovnošolcev številčnejše.

povečal. Večje spremembe pa so mogoče zaradi večjega ali manjšega učinka priseljevanja. Dolgoročnejše projekcije Eurostata¹⁶ za posamezne države članice EU za Slovenijo napovedujejo nekoliko manjši neto selitveni prirast, ki naj bi se do leta 2020 s sedanjih 6000 zmanjšal na 4500 oseb. Vendar pa lahko učinki gospodarske krize, ki je te projekcije še niso mogle upoštevati, tako sliko tudi spremenijo. Možnih je več scenarijev¹⁷, ki lahko različno vplivajo tudi na obseg potreb po izobraževanju in usposabljanju. Seveda pa se na tem področju srečamo s številnimi neznankami, saj težko predvidimo, kdaj in kako se bo krizna krivulja obrnila. Od tega bodo odvisne potrebe na trgu delovne sile, ki bodo krojile tudi potrebe po usposabljanju.

K b) Pri družbeno-gospodarskem razvoju lahko predvidimo več možnih scenarijev, v veliki meri odvisnih od gospodarskega razvoja in izhoda iz sedanje krize ter ustreznosti odzivov na naraščajoče okoljske probleme. Po optimističnem scenariju se bo gospodarstvo preusmerilo na storitvene dejavnosti, vrhunsko znanje in okolju prijaznejšo tehnologijo, z bistveno večjim deležem zaposlenega višje usposobljenega kadra. Nove vire za razvoj in napredek gospodarstva bomo našli v izboljševanju učinkovitosti (energetske, materialne, okoljske in družbene). Uresničitev pesimističnega scenarija pa bi pomenila ohranjanje obstoječe strukture gospodarjenja, povečevanje okoljskih obremenitev, vse večjo porabo prostora, surovin in energije, torej z veliko zastarele in energijsko potratne tehnologije in glede izobrazbe nezahtevnih delovnih mest. V vsakem primeru pa se bodo povečale potrebe po splošnem izobraževanju in pridobivanju sodobnih temeljnih zmožnosti, kot so aktivno državljanstvo, ohranjanje okolja in sonaraven razvoj, učenje tujih jezikov, kulturna »pismenost« ipd. Udejanjanje bolj ali manj optimističnega scenarija je v veliki meri odvisno tudi od razvojne usmeritve in politike.

K c) Tehnološki razvoj, ki ga lahko samo približno ocenimo, bo zelo vplival na pogoje, v katerih bo delovalo izobraževanje odraslih. Razvoj tehnologije ima na področju izobraževanja dvojen vpliv: na eni strani gre za potrebe po dodatnem usposabljanju in stalnem posodabljanju znanj, ki jih poraja tehnološki razvoj na vseh področjih in dejavnostih (sem spadajo tudi pojavi izginjanja nekaterih poklicev in njihovo nadomeščanje z novimi, ki zahtevajo drugačno usposobljenost; z novimi tehnologijami in novo paradigmo razvoja so povezane tudi nove storitve), na drugi pa gre za tehnološke novosti, predvsem na področju informatike, ki omogočajo drugačne metode učenja, ki so bolj dostopne in s primerno uporabo lahko tudi učinkovitejše od običajnih, vplivajo pa tudi na spreminjanje dostopnosti do znanja – izobraževalne organizacije in učitelji niso več edini vir znanja; znanje, pridobljeno na drugačne načine, pa zahteva opredeljena merila in postopke za njegovo formalno priznavanje.

Nedvomno se bodo izjemno povečale možnosti sodobnih oblik učenja s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT). To bo občutno prevrednotilo vlogo učiteljev, ki pa bodo svoj pomen v okviru delno spremenjenih vlog še okrepili. Usmerjanje, svetovanje, mentorstvo, preverjanje znanj in sorodne dejavnosti bodo pridobile na pomenu na račun klasičnega poučevanja. Seveda pa bo še toliko bolj pomembno kakovostno načrtovanje ter oblikovanje učnih vsebin in metod, ki bodo lahko z uporabo tehnologije dostopne vsem.

K d) Na trgu dela lahko predvidimo dogajanja, ki bodo vplivala na potrebe po usposabljanju na eni strani in priznavanju pridobljenih znanj na drugi. Znatno vpliv bo imelo podaljševanje aktivne dobe, kar bo povečevalo povpraševanje po usposabljanju, pridobivanju dodatnih kompetenc ter prilagajanje delovnih mest starejšim delavcem. Po projekcijah dveh mednarodnih študij, ki obravnavata potrebe po izobraženosti delovne sile v Evropi do leta 2020¹⁸, lahko v naslednjih desetih letih na trgu delovne sile pričakujemo zelo veliko povečanje povpraševanja po visoko izobraženem kadru, nekoliko manjše povečanje pri srednje izobraženih delavcih in znatno zmanjšanje zanimanja za manj izobražene delavce.

2. Mednarodno sistemsko okolje

Z ReNPIO 2013–2020 Slovenija prispeva tudi k uresničevanju priporočil in ciljev, ki jih vsebujejo Strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (ET 2020) in iz njega izpeljana dva najnovejša dokumenta, namenjena vrednotenju znanja in razvoju pismenosti. Najširši okvir predstavlja Evropa 2020, Strategija evropske gospodarske rasti do leta 2020 (za pametno, trajnostno in vključujočo gospodarsko rast). Povzetki dokumentov so razvidni iz priloge 8: Mednarodno sistemsko okolje.

3. Ključni problemi

Na podlagi ocene stanja lahko glavne probleme na področju izobraževanja odraslih v Sloveniji razvrstimo v tri sklope:

Izobrazba in njena kakovost

Problemi se kažejo predvsem v naslednjem: (1) Delež odraslih z dokončano srednjo poklicno izobrazbo in več s starostjo pada. Med starejšimi od 45 let je visok delež manj izobraženih, kar bo zaradi podaljšanja delovne dobe vedno večji problem. Ta ciljna skupina se težje prilagaja novim zahtevam delovnega mesta, zlasti če nimajo pridobljenih ključnih oziroma poklicnih zmožnosti. (2) Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v starosti od 25 do 64 let je pod povprečjem držav OECD¹⁹. (3) Sedem odstotkov prebivalstva, starega 15 let in več, nima dokončane osnovne šole. (4) Med brezposelnimi je visok delež starejših od 50 let, ki nimajo poklicne oziroma strokovne izobrazbe. (5) Kljub statističnim podatkom o majhnem osipu je še vedno preveč mladih, ki na različnih stopnjah opustijo šolanje.

Slovenija se sooča s problemom kakovosti znanja, kar so pokazali rezultati mednarodne raziskave pismenosti, v kateri se je Slovenija uvrstila na rep držav v besedilni pismenosti (priloga 3: Dosežki odraslih v Sloveniji v besedilni pismenosti v primerjavi z drugimi državami, 1998). To predvsem velja za manj izobražene odrasle. V vseh evropskih državah je delež manj izobraženih, ki so uvrščeni na višje ravni pismenosti, bistveno višji kot v Sloveniji (priloga 5: Mednarodna primerjava – pismenost in izobrazba).

Poudarki/prednostne naloge ReNPIO 2013–2020:

- povečanje deleža prebivalstva z dokončano štiriletno srednjo šolo, ki se je izkazala kot tista stopnja izobrazbe, ki zagotavlja večjo zaposljivost,
- spodbujanje odraslih brez končane osnovne šole za vključitev v osnovnošolsko izobraževanje ali v programe nižjega poklicnega izobraževanja ali v programe za pridobivanje ključnih oziroma poklicnih zmožnosti,
- povečanje vpisa odraslih v naravoslovne programe višjega strokovnega izobraževanja in programe na področju zelenega gospodarstva,

¹⁶ http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1683

¹⁷ Različni scenariji so predstavljeni v diplomski nalogi Variante demografskih projekcij za Slovenijo: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/popovic4021.pdf

¹⁸ Future skill needs in Europe in Future skill supply in Europe (CEDEFOP, povzetek T. Možina, ACS)

¹⁹ Education at a Glance 2012, Tabela A3.1

- ugotavlja in priznavanje znanj, pridobljenih po neformalni poti,
- pridobivanje splošnih znanj za dvig splošne izobraženosti,
- ozaveščanje o pomenu in usposabljanje za udeležanje načel trajnostnega razvoja,
- pridobivanje ključnih in poklicnih zmožnosti za nova delovna mesta in potrebe trga dela ter za povečanje usklajenosti ponudbe delovne sile s povpraševanjem na trgu znanja,
- povečanje izkoriščenosti medpodjetniških izobraževalnih centrov (MIC) za usposabljanje in pridobivanje poklicnih zmožnosti zaposlenih in brezposelnih,
- sofinanciranje možnosti za ponovno vključitev in dokončanje izobraževanja,
- izvajanje motivacijskih programov, informativne in svetovalne dejavnosti, skupaj s poklicno orientacijo,
- nadaljevanje in nadgradnja dobrih praks v izobraževanju odraslih.

Udeležba in pravičnost v izobraževanju odraslih

Pravičnost v izobraževalnem sistemu merimo tudi s kazalnikom o udeležbi odraslih v izobraževanju in kakovostjo znanja udeležencev (OECD).²⁰ Prebivalci, ki so nižje izobraženi in spadajo med ranljive skupine, se v izobraževanje premalo vključujejo. Poleg tega pa je za doseganje kakovosti znanja, ki bi bilo primerljivo z bolj izobraženimi vrstniki, treba več vlagati v podpome dejavnosti na njihovi izobraževalni poti.

ReNPIO 2013–2020 se zavzema za:

- izvajanje motivacijskih programov, novih pristopov, informativne in svetovalne dejavnosti za ranljive skupine za pridobivanje temeljnih zmožnosti in vključevanje v izobraževanje in usposabljanje,
- približevanje izobraževalne ponudbe domu.

Sistemsko okolje

Pomanjkljivosti sistemske ureditve se kažejo predvsem na naslednjih področjih: (1) nestabilno financiranje javnoveljavnih programov splošnega izobraževanja ter podpornih dejavnosti, (2) neuresničevanje sistema ugotavljanja, vrednotenja in priznavanja na različne načine pridobljenih znanj in veščin, (3) nestabilno sofinanciranje srednješolskega in višješolskega izobraževanja odraslih, (4) pomanjkanje medresorskega povezovanja, ki ovira vsebinsko sodelovanje in racionalnejšo izkoriščenost sredstev, (5) neustrezno zakonsko urejanje izobraževanja odraslih (pomanjkanje sodelovanja nacionalne in lokalne ravni pri zagotavljanju materialnih pogojev za delovanje organizacij za izobraževanje odraslih).

ReNPIO 2013–2020 se zavzema za:

- vzpostavitev stabilnega (so)financiranja javne mreže programov in dejavnosti s poudarkom na manj izobraženih in drugih ranljivih skupinah ter ob sodelovanju lokalnih skupnosti,
- spodbujanje partnerstev na vseh ravneh in različnih organizacij ali skupnosti,
- spodbujanje dokončanja in vpeljevanje procesov za ugotavljanje, vrednotenje in priznavanje na različne načine pridobljenih znanj in veščin.

4. Ciljne skupine ReNPIO 2013–2020

ReNPIO 2013–2020 opredeljuje naslednje ciljne skupine:

- brezposelni: prednostna skupina so starejši od 50 let, ki nimajo poklicne ali strokovne izobrazbe ali imajo manj ključnih ali poklicnih zmožnosti;
- zaposleni:
 - prednostna skupina so starejši od 45 let z dokončano manj kot štiriletno srednjo šolo ali pomanjkanjem ključnih ali poklicnih zmožnosti,
 - zaposleni, ki zaradi specifičnih psihofizičnih zahtev nekega poklica tega ne morejo več opravljati, ko dosežejo določeno starost;
 - mladi, ki na različnih stopnjah opustijo šolanje;
 - manj izobraženi in druge ranljive skupine, kot so osipniki in mladi, ki zgodaj zapustijo šolanje, socialno ogroženi, priseljenci, Romi, starejši odrasli, migranti, invalidi in obsojenci;
 - druge skupine odraslih, ki imajo omejene možnosti dostopa do socialnih, kulturnih in ekonomskih dobrin, kot so na primer kmetje in prebivalstvo iz manj razvitih regij.

5. Dolgoročni cilji ReNPIO 2013–2020

Vseživljenjskost izobraževanja odraslih bomo uveljavljali tako, da bomo dolgoročno:

1. Zagotavljali kakovost in učinkovitost izobraževanja in usposabljanja odraslih, vključno z razvojem odličnosti in privlačnosti na vseh stopnjah.
2. Zagotavljali razvoj in ustaljeno delovanje podpornih dejavnosti za nemoteno delovanje vseh deležnikov v vseh procesih izobraževanja odraslih.
3. Zagotavljali izobraževanje in usposabljanje vsem odraslim ne glede na njihove osebne, socialne ali ekonomske razmere.
4. Omogočali vsem odraslim polno uresničitev njihovega človeškega potenciala, povezovanje osebnih izkušenj s širšimi družbenimi, ekonomskimi, kulturnimi in okoljskimi dejavniki.
5. Spodbujali ljudi k delovanju, premisleku in ustreznemu odzivanju na socialne, politične, gospodarske, kulturne in tehnološke izzive ter h graditvi skupnosti po načelih trajnostnega razvoja.
6. Spodbujali pridobivanje temeljnih in poklicnih zmožnosti za nova delovna mesta.
7. Krepili ukrepe za vrnitev mlajših odraslih, ki zgodaj opustijo šolanje, v izobraževanje.
8. Zagotovili pogoje za doseganje in priznavanje standardov znanja.
9. Na nacionalni ravni spodbujali ugotavljanje in priznavanje znanja, pridobljenega po formalni in neformalni poti.
10. Zagotavljali strokovni razvoj strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih.
11. Zagotavljali podporno okolje za izobraževanje in učenje odraslih v vseh življenjskih obdobjih ter razvijali strategije načrtovanja in razvoja kariere v povezavi s potrebami trga dela in osebnega razvoja.
12. Večali možnosti za učno mobilnost v Evropi in po svetu.

²⁰ Equity in education Final Comperative report 2007. http://www.oecd.org/document/5/0,3343,en_2649_39263231_38692357_1_1_1_1,00

13. Zagotovili boljšo usklajenost deležnikov v sistemu izobraževanja odraslih ter večjo učinkovitost pri izkoriščanju kadrovskih in denarnih virov.

14. Sistemsko uredili stabilno javno financiranje izobraževanja odraslih, ki vključuje vzpostavitev javne mreže programov in dejavnosti, z upoštevanjem potreb ranljivih in izobražbeno prikrajšanih skupin.

15. Spodbujali delovanje in izkoriščanje potencialov nevladnih organizacij.

Za skladnost s temi cilji so v ReNPIO 2013–2020 podrobneje opredeljena prednostna področja z usmeritvami in operativnimi cilji, razčlenjene dejavnosti, potrebne za izvajanje izobraževanja, ter predviden celotni obseg javnih sredstev, ki jih bomo do leta 2020 namenili za delovanje in razvoj izobraževanja odraslih iz javnih sredstev.

ReNPIO 2005–2010 je opredeljevala tri prednostna področja in področje dejavnosti v podporo razvoju izobraževanja odraslih v Sloveniji. Zaradi primerljivosti podatkov in doseganja kazalnikov ter uresničevanja nadaljnjih razvojnih ciljev ostaja tudi v ReNPIO 2013–2020 opredelitev prednostnih področij in področij dejavnosti enaka.

6. Spremembe v sistemskem okolju, ki jih predvideva ReNPIO 2013–2020

Sprejeta bo zasnova javne mreže izvajalcev in programov splošnega izobraževanja ter podpornih dejavnosti, določenih s to resolucijo, ki bodo namenjene in enakomerno razporejene po celotnem ozemlju države ter stabilno financirane iz javnih sredstev. »Temeljno merilo razmeščanja predstavlja dogovorjeno število prebivalcev v občini/regiji. Pri razmeščanju v manj razvitih okoljih se dogovorjeno število prebivalcev dopolni še z dodatnimi merili, ki upoštevajo obseg težje dostopnih ciljnih skupin (starejši, slabše izobraženi, migranti, etnične skupine, osebe zunaj trga dela, brezposelni) in kulturne ter druge posebnosti okolja, ki pomembno določajo dejanske izobraževalne potrebe in dostop do njihovega zadovoljevanja za vse odrasle prebivalce.« (Bela knjiga, str. 400) Oblikovane bodo strokovne podlage za spremembo zakonske ureditve izobraževanja odraslih na državni in lokalni ravni. (Bela knjiga, str. 404)

Cilj je enakomerno razmestiti in stabilno financirati javno mrežo izvajalcev in programov izobraževanja odraslih, pri čemer bodo upoštevane tudi nevladne organizacije. Ponudba programov in podpornih dejavnosti, ki bo na voljo vsem prebivalcem, s posebnimi spodbudami za manj izobražene in ranljive skupine, bo pokrivala najmanj:

- program za pridobitev osnovnošolske izobrazbe,
- programe za pridobitev temeljnih zmožnosti,
- programe splošnega neformalnega izobraževanja, ki razvijajo pripravljenost in zmožnosti za sodelovanje v procesih usmerjanja trajnostnega razvoja,²¹
- informiranje in svetovanje ter pomoč pri kariernem načrtovanju,
- organiziranje postopkov ugotavljanja in potrjevanja predhodno pridobljenega znanja,
- promocijo vseživljenjskega učenja in trajnostnega razvoja.

V. NACIONALNI PROGRAM IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH (ReNPIO 2013–2020)

1. Cilji izobraževanja odraslih

1. Dvigniti izobražbeno raven prebivalstva in raven temeljnih zmožnosti.
2. Povečati zaposljivost aktivnega prebivalstva.
3. Izboljšati možnosti za učenje in vključevanje v izobraževanje.
4. Izboljšati splošno izobraženost.

Za operacionalizacijo zapisanega postavlja ReNPIO 2013–2020 več operativnih in merljivih ciljev ter kazalnikov. Med slednjimi je krovni kazalnik, umerjen po evropskih kazalnikih, ki hkrati omogoča mednarodno primerljivost z državami EU.

Krovna kazalnika

Za merjenje udeležbe v vseživljenjskem učenju (v nadaljnjem besedilu: VŽU) se na ravni EU uporabljata dva kazalnika:

1. prvi z uporabo ankete o delovni sili (ADS) vsako leto meri vključenost v katero koli obliko VŽU v štirih tednih pred snemanjem:

Stopnja udeležbe prebivalstva v starosti od 25 do 64 let v VŽU se bo s 14,5 % v letu 2012 povečala na 19 % v letu 2020.²²

2. drugi pa na tri leta z uporabo ankete o izobraževanju odraslih (AES) meri vključenost v dvanajstih mesecih pred snemanjem:

Stopnja udeležbe prebivalstva v starosti od 25 do 64 let v VŽU se bo s 36 % v letu 2011 povečala na 45 % v letu 2020.²³

Za uresničevanje ciljev ReNPIO 2013-2020 so odgovorna pristojna ministrstva, strokovni organi in izvajalci, ki bodo razvijali in izvajali programe in dejavnosti, ki podpirajo izobraževanje odraslih. To so: organizacije za izobraževanje odraslih, organizacije, ki opravljajo dejavnosti v okviru zdravstvene vzgoje in drugih preventivnih ukrepov, organizacije, ki izvajajo izobraževanje s področja kmetijske dejavnosti, organizacije s področja kulture ter razvojno-raziskovalne organizacije, javni skladi, javne agencije, zbornice, zveze in nevladne organizacije.

²¹ Trajnostni razvoj tu ne pomeni zgolj sožitja z naravo (ekologija), marveč tudi družbeno sožitje izobraževanja odraslih (interkulturalnost, medgeneracijsko sožitje, preseganje novih neenakosti in preprečevanje njihovega nastajanja) (Bela knjiga, str. 417).

²² Ciljna vrednost EU za leto 2010 je 12,5 %, za 2020 pa 15 %. Čeprav Slovenija dosega visoko vrednost tega kazalnika, je treba poudariti, da vpogled v strukturo udeležencev pokaže zelo nizko stopnjo vključevanja manj izobraženih in starejših prebivalcev. Zgolj povečevanje tako merjenega kazalnika ne odpravlja tega razkoraka, po katerem se Slovenija v primerjavi z razvitimi državami zelo slabo odreže.

²³ Pristojni odbor (*Standing Group on Indicators and Benchmarks* pri Evropski komisiji) je sprejel sklep, da se bo udeležba odraslih v starosti od 25 do 64 let v vseživljenjskem izobraževanju od leta 2013 naprej vsaka tri leta spremljala z uporabo AIO, ki meri udeležbo v zadnjih 12 mesecih, vendar za zdaj ostaja v uporabi tudi dosednji instrument ADS.

2. Prednostna področja izobraževanja odraslih

Cilji ReNPIO 2013–2020 se bodo udeležali na treh prednostnih področjih, ki zagotavljajo uravnoteženo izobraževanje odraslih za razvoj socialnega (družbena povezanost, aktivno državljanstvo, medkulturni dialog), kulturnega (osebnostni razvoj, razvoj vrednot) in človeškega (potrebe trga dela) kapitala.

2.1 Prvo prednostno področje: splošno izobraževanje odraslih

Na področju splošnega izobraževanja bo poudarek na:

- pridobivanju temeljnih zmožnosti, predvsem dvigovanju ravni pismenosti (bralne, matematične in dokumentacijske),
 - razširitvi ponudbe kakovostnih oblik splošnega izobraževanja,
 - programih za osipnike in tiste, ki zgodaj opustijo šolanje,
 - programih za trajnostni razvoj, zaščito okolja, blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje,
 - širitvi preventivnih programov s področja zdravstva,
 - programih s področja kulture, kulturno-umetnostne vzgoje, kulturnih in kreativnih industrij,
 - programih aktivnega državljanstva,
 - povečanju digitalne pismenosti in vključenosti v informacijsko družbo,
 - motivacijskih in animacijskih programih,
 - povečevanju socialne vključenosti,
 - sodelovanju lokalnih skupnosti za oblikovanje primerne ponudbe glede na specifičnosti okolja ter povečanje energetske in snovne učinkovitosti,
 - spodbujanju medgeneracijskega učenja in sožitja.
- Ministrstva, strokovni organi in izvajalci to dosegajo z:
- novimi ali ponovljenimi programi splošnega izobraževanja na novih in aktualnih vsebinskih področjih,
 - medgeneracijskim sodelovanjem,
 - partnerskim in medresorskim povezovanjem,
 - vključevanjem nevladnih organizacij,
 - novimi oblikami sodelovanja v izobraževalnem procesu, npr. skupnostno učenje.

Operativni cilj

Kazalnik se razlikuje od krovnega kazalnika vključenosti odraslih v vseživljenjsko izobraževanje. Meri vključenost odraslih samo v splošno izobraževanje.²⁴

Delež odraslih v starosti od 25 do 64 let, vključenih v splošno izobraževanje, se bo s 5 % v letu 2011 povečal na 8 % v letu 2020.

2.1.1 Dinamika približevanja operativnim ciljem

Načrtna vlaganja v področje splošnega izobraževanja lahko posredno in z ustreznimi razvitimi podpornimi dejavnostmi največ prispevajo k premoščanju družbenih, medgeneracijskih in prostorskih razlik, socialni vključenosti, aktivnemu državljanstvu, kulturni pismenosti in strpnosti do drugačnosti, dolgoročno pa prispevajo tudi k dvigovanju izobrazbene ravni prebivalstva, trajnostni potrošnji in proizvodnji ter večji pravičnosti v izobraževalnem sistemu.

Izračun za število vključenih v splošno izobraževanje odraslih je prikazan v preglednici 15.

Preglednica 15: Vključenost v splošno izobraževanje do 2020²⁵

Leto	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
število vključenih odraslih, starih od 25 do 64 let	65.000	70.000	75.000	80.000	85.000	90.000	95.000	100.000
delež v %	5,4	5,8	6,2	6,5	6,8	7,2	7,6	8

Vir: Lastni izračun.

2.2 Drugo prednostno področje: izobraževanje za dvig izobrazbene ravni odraslih

Pri izobraževanju za dvig izobrazbene ravni bo poudarek na:

- povečanju vključenosti odraslih z nedokončano osnovno šolo v program za dokončanje osnovnošolske izobrazbe, v programe nižjega poklicnega izobraževanja ali v programe za pridobitev poklicnih kvalifikacij,
 - spodbujanju nadgrajevanja poklicne izobrazbe,
 - povečanju deleža odraslih z dokončano štiriletno srednjo šolo,
 - povečanju deleža odraslih z dokončano višjo strokovno izobrazbo,
 - prekvalifikacijah zaradi razvojnih, organizacijskih ali zdravstvenih razlogov,
 - ugotavljanju in priznavanju na različne načine pridobljenih znanj.
- Prednostne ciljne skupine bodo manj izobraženi zaposleni in brezposelni, starejši od 45 let, ter mladi, ki zgodaj zapustijo šolanje.

Ministrstva, strokovni organi in izvajalci to dosegajo z:

- vpeljavo ukrepov za dokončanje osnovne šole za odrasle in nižjega poklicnega izobraževanja,
- s spodbujanjem ugotavljanja in priznavanja znanja, pridobljenega po formalni in neformalni poti,

²⁴ Med javnoveljavne programe splošnega izobraževanja nismo uvrstili programov, ki so sicer vključeni v podatek, ki ga objavlja SURS in so namenjeni bodisi usposabljanju za delo ali pa so zakonsko določeni in s tem obvezni (varstvo pri delu, higienski minimum). Izločili smo tudi usposabljanje za vozniki izpit.

²⁵ Aplikacija za spremljanje uresničevanja ReNPIO omogoča podrobno analiziranje vključenih v splošno izobraževanje, in sicer po vrstah programov in ciljnih skupinah. To bo omogočalo tudi ločeno merjenje vključenosti manj izobraženih in drugih ciljnih skupin.

- odpiranjem možnosti sofinanciranja izobraževanja za pridobitev štiriletne srednješolske²⁶ in višješolske izobrazbe s poudarkom na deficitarnih področjih,
 - razvijanjem e-izobraževanja,
 - razvijanjem različnih oblik mobilnega učenja.
- Operativni cilji

Delež prebivalstva, starejšega od 15 let, z nedokončano osnovno šolo, se bo s 4,4 % v letu 2011 zmanjšal na 2,2 % v letu 2020 oziroma prepolovil.

Delež odraslih, starih od 25 do 64 let, z dokončano srednjo strokovno izobrazbo, se bo s 57 % v letu 2011 povečal na 63 % v letu 2020.

Spodbujanje in sofinanciranje vpisa na višješolske programe strokovnega izobraževanja bo prispevalo k doseganju cilja o zviševanju deleža odraslih med 30. in 34. letom z dokončano terciarno izobrazbo.²⁷

2.2.1 Dinamika približevanja operativnim ciljem

Osnovna šola

Ustava Republike Slovenije zagotavlja pravico do osnovne šole²⁸ ne glede na starost. Zaradi objektivnih omejitev je nerealno pričakovati, da bodo to pravico izkoristili vsi odrasli. Zato ReNPIO 2013–2020 opredeljuje dve starostni skupini udeležencev, in sicer:

- prva skupina: mlajši odrasli od 15 do 24 let: za uresničitev operativnega cilja smo opredelili kazalnik uspešnega zaključka osnovnošolskega izobraževanja za odrasle,
- druga skupina: odrasli od 25 do 64 let: za uresničitev operativnega cilja smo poleg uspešnega zaključka osnovnošolskega izobraževanja za odrasle opredelili število oseb, ki so dosegle standard znanja na ravni osnovne šole v nižjem poklicnem izobraževanju, lahko pa tudi v postopkih pridobivanja poklicnih kvalifikacij, ki pomenijo pridobitev osnovnošolske izobrazbe.²⁹

Način uresničevanja cilja je prilagojen potrebam in objektivnim okoliščinam. Udeležencem se za doseganje standarda znanja na ravni osnovne šole omogočijo različne poti (samoizobraževanje, izpitni sistem, e-izobraževanje, ugotavljanje in potrjevanje znanja, pridobivanje in priznavanje znanja po delih v različnih javnoveljavnih programih), s čemer se bo povečala uspešnost udeležencev. Pri tem bo poostren tudi nadzor nad izkoriščanjem statusa odraslega udeleženca. Finančni, prostorski in kadrovske pogoji bodo omogočali doseganje operativnih ciljev. Pri nadaljnjem razvoju programa je treba upoštevati specifične, ki izhajajo iz različne starosti udeležencev.

Srednja šola

ReNPIO 2013–2020 odpira možnosti sofinanciranja srednješolskega izobraževanja za vse odrasle, mlajše od 55 let, iz javnih sredstev:

1. za zaposlene osebe, ki to pravico izkoriščajo prvič kot odrasli udeleženci, in
2. za brezposelne ob vsaki obliki brezposelnosti, ko gre za reševanje poklicnega/izobrazbenega strukturnega neskladja.

V načrtovanje kazalnikov za obdobje do leta 2020 smo vključili možnost različnih načinov doseganja standardov znanja na ravni srednje strokovne izobrazbe, ki bodo sofinancirani iz javnih sredstev. Posledično bi to pomenilo, da se bo zaradi nove ponujene možnosti v programe za pridobivanje srednje strokovne izobrazbe vključilo več odraslih.

Izračun za število vključenih v programe za pridobitev srednje strokovne izobrazbe:

Delež prebivalstva od 25 do 64 let, ki nima dokončane najmanj štiriletne srednje šole, je bil leta 2011 43 % ali okrog 502 tisoč³⁰ odraslih.³¹ Če upoštevamo razliko v izobrazbeni sestavi med prebivalci v starostni kategoriji 55–64 in 20–24³², bi to pomenilo vključitev in uspešno dokončanje okrog 12.000 odraslih na leto, bodisi v programih srednje strokovne izobrazbe bodisi v postopkih potrjevanja standardov znanj na tej ravni.³³ Glede na gibanja v letu 2010 bi bilo treba za doseganje cilja bistveno izboljšati uspešnost šolanja in uspešnost pridobivanja ustreznega standarda.

Predlagani kazalnik pomeni 20-odstotno povečanje vključitev, predvsem pa znatno povečanje učinkovitosti.

Za doseganje standardov znanja se bodo pospešeno razvijale različne poti (samoizobraževanje, izpitni sistem, e-izobraževanje, ugotavljanje in priznavanje znanj, kombinacija z drugimi javnoveljavnimi programi). Prav tako se bodo proučili in uvedli primerni ukrepi za zmanjšanje opuščanja izobraževanja v srednješolskem izobraževanju odraslih. Med temi bodo na voljo tudi motivacijski programi za ponovno vključitev v izobraževanje, namenjeni mlajšim odraslim.

Višja strokovna šola

Zaradi povečanih potreb po usposobljenosti na tej stopnji izobrazbe – po kratkih visokošolskih programih in s tem povečanih možnosti za sofinanciranje izobraževanja iz javnih sredstev – ReNPIO 2013–2020 vključuje tudi višješolsko izobraževanje odraslih.

²⁶ Gre za V. stopnjo izobrazbe, ki omogoča nadaljevanje šolanja na terciarni ravni.

²⁷ Nacionalni program visokega šolstva 2011–2020. Držna Slovenija. Slovenija, družba znanja. Pridobljeno dne 25. aprila 2013 na http://www.arhiv.mvzt.gov.si/si/teme_in_projekti/drzna_slovenija_druzba_znanja/

²⁸ »Osnovnošolsko izobraževanje je obvezno in se financira iz javnih sredstev.« (Ustava RS, 57. člen)

²⁹ Za odrasle, ki so dalj časa zunaj izobraževanja, se razvijejo izobraževalne oblike in načini, ki bodo omogočali postopno pridobivanje osnovnošolske izobrazbe. Pri tem se uporabijo izkušnje dosedanjih dobrih praks pri delu z ranljivimi ciljnim skupinami. Izobraževalni programi in njihova izvedba se načrtujejo tako, da se učne vsebine, ki vodijo k standardu osnovne šole, čim bolj integrirajo v programe poklicnega usposabljanja in usposabljanja za potrebe trga dela ali v programe za razvoj spretnosti, potrebnih za vsakdanje življenje, saj ugotovitve proučevanja iz drugih držav kažejo, da so taki prijemi najbolj učinkoviti.

³⁰ Statistični letopis 2011.

³¹ Po podatkih Popisa 2002 je bil ta delež 55 %.

³² Zaradi te razlike se bo delež manj izobraženih v treh samodejno zmanjšal za 2 odstotni točki.

³³ Zdaj se v programe 4-letnih srednjih šol vključi okrog 10.000 odraslih, uspešno pa jih konča okrog 3000.

Operativni cilji bodo neposredno prispevali tudi k uresničevanju ciljev Nacionalnega programa visokega šolstva 2011–2020³⁴, povezanih s kakovostjo in zviševanjem deleža prebivalstva z dokončano terciarno izobrazbo. Ciljne vrednosti odraslih, ki bodo do leta 2020 pridobili višješolsko izobrazbo, sledijo tudi usmeritvam in ciljni vrednosti na ravni EU, to je 40 % odraslih v starosti od 30 do 34 let bo doseglo terciarno izobrazbo. V prilogi 6: Prebivalstvo v starosti od 30 do 34 let z doseženo terciarno ravni izobrazbe, podatki za države članice EU. V prilogi 7: Populacija, ki ima končano terciarno raven izobrazbe, 2010, starost 25–34 in 55–64 let, podatki za države OECD.

Število udeležencev v programih za pridobitev izobrazbe do leta 2020 je razvidno iz preglednice 16.

Preglednica 16: Udeleženci, vključeni v programe izobraževanja

Leto	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	SKUPAJ 2013–2020
osnovna šola: (20–44) število vključenih	1200	1300	1500	1600	1700	1800	1800	1800	1800	14.500
pridobili izobrazbo	300	400	500	600	700	800	800	800	800	5700
osnovna šola: (45–64) število vključenih	300	400	400	500	500	500	500	500	500	4100
pridobili izobrazbo	100	200	200	300	300	300	300	300	300	2300
srednja šola: število vključenih	15.000	16.000	17.000	17.000	18.000	18.000	18.000	19.000	19.000	157.000
pridobili izobrazbo	5000	5500	6000	6000	6000	6000	6500	7000	7500	55.500
višja strokovna šola: vključeni	5804	6500	7000	7000	7000	7500	7500	8000	8000	64.304

Vir: Lastni izračun.

2.3 Tretje prednostno področje: usposabljanje in izobraževanje za potrebe dela

Na področju usposabljanja in izobraževanja za potrebe dela bo poudarek na:

- razvoju in izvajanju izobraževalnih programov in dejavnosti, ki bodo prilagojene razvojnim potrebam trga dela, ter povezovanju teh programov s programi za razvoj temeljnih zmožnosti,
- ukrepih aktivne politike zaposlovanja (v nadaljnjem besedilu: APZ), ki bodo probleme brezposelnosti reševali s spodbujanjem praktičnega in neformalnega usposabljanja, usposabljanjem s pomočjo registriranih izvajalcev, izvajanjem vseživljenjske karijerne orientacije in pridobivanjem temeljnih oziroma poklicnih zmožnosti,
- podpornih dejavnosti s poudarkom na svetovanju, informiranju in kakovosti.

Prednostne ciljne skupine bodo: manj izobraženi zaposleni in brezposelni, mladi in starejši od 50 let ter zaposleni in brezposelni z izobrazbo, ki zaradi prestrukturiranja gospodarstva ter dolgoročnih razvojnih projekcij ni več ustrezna.

Ministrstva, strokovni organi in izvajalci to dosegajo z:

- spodbujanjem neformalnega in formalnega izobraževanja zaradi povečanja zaposlitvenih možnosti, s pridobitvijo ključnih in poklicnih zmožnosti za vstop na trg dela ter uspešen razvoj kariere ter pridobitvijo višje ravni izobrazbe (skladno z opredelitvijo APZ), ob upoštevanju razvojnih usmeritev in projekcij, kot je pričakovano povečanje potreb po zelenih delovnih mestih;
- usposabljanjem odraslih s pomočjo registriranih izvajalcev usposabljanja skladno z Zakonom o urejanju trga dela,
- izvajanjem splošnih in posebnih oblik izpopolnjevanja, s katerim se širijo in poglobljajo že obstoječe znanje, spretnosti in zmožnosti posameznika,
- izvajanjem vseživljenjske karijerne orientacije za brezposelne in neaktivne, zaposlene in delodajalce,
- povezovanjem šol z gospodarstvom,
- krepitev vloge medpodjetniških izobraževalnih centrov (MIC) pri izvajanju programov usposabljanja za zaposlene in brezposelne.

Operativni cilj:

Polovica brezposelnih se bo v obdobju veljavnosti ReNPIO 2013–2020 skladno z APZ vključila v programe za povečevanje zaposlitvenih zmožnosti.

2.3.1 Dinamika približevanja operativnim ciljem

ReNPIO 2005–2010 je opredeljeval ciljne vrednosti in kazalnike tudi za tiste programe in ciljne skupine, ki niso bili predvideni ali upravičeni, da se financirajo iz javnih sredstev. V izhodiščih za nadaljevanje nacionalnega programa se bomo osredotočili na programe, ki se sofinancirajo iz javnih sredstev, in sicer za brezposelne, zaposlene in delodajalce.

Ministrstvo, pristojno za delo, v povezavi Zavodom Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljnjem besedilu: ZRSZ) spodbuja, financira in izvaja programe za povečevanje zaposljivosti brezposelnih in skrbi za ohranitev ogroženih delovnih mest.

Programi za brezposelne so že dobro utečeni in imajo zadovoljiv odziv (institucionalno usposabljanje, delovni preizkus idr.), zato se bodo izvajali tudi v obdobju ReNPIO 2013–2020.

V programe za povečevanje zaposlitvenih zmožnosti se vključujejo tisti zaposleni, katerih delovno mesto je zaradi nizke stopnje izobraženosti, starosti ali prestrukturiranja gospodarstva ogroženo (program ESS za usposabljanje zaposlenih v industrijskih panogah v prestrukturiranju in perspektivnih panogah, ki je veljal v prejšnji finančni perspektivi). Izvajanje tovrstnih programov se bo nadaljevalo tudi v obdobju ReNPIO 2013–2020. Za večje vključevanje teh ciljnih skupin bomo okrepili strokovno pomoč manjšim

³⁴ Višje šolstvo je vključeno v predlog Nacionalnega programa visokega šolstva 2011–2020: »V predlogu nacionalnega programa se smiselno navezujemo na celotno področje terciarnega izobraževanja, v katerega so poleg visokošolskih institucij vključene tudi višje strokovne šole.« (str. 6)

delodajalcem (usposabljanje za pripravo ustreznih programov usposabljanja na delovnem mestu ipd.) in vpeljali ustrezne spodbude za delodajalce (sofinanciranje programov usposabljanja, razvijanja kompetenc ipd.) in zaposlene (možnosti vključevanja v ukrepe usposabljanja in izobraževanja³⁵, vseživljenjske karijerne orientacije ipd.).

Kot novost se v ReNPiO 2012–2020 vzpostavlja vseživljenjska karierna orientacija³⁶ (v nadaljnjem besedilu: VKO):

– za brezposelne in neaktivne: ZRSZ kot najpomembnejši izvajalec ukrepov na trgu dela se spopada s pomembnimi izzivi in zahtevami, ki izhajajo iz številnih sprememb na trgu dela in znatnega povečanja brezposelnosti kot posledic gospodarske in finančne krize. Iz strokovnih podlag, ugotovitev svetovalnega kadra pri delu z uporabniki, podatkov upravičenca o uspešnosti storitve posredovanja, Integriranih smernic strategije Evropa 2020 ipd., je prepoznana potreba po širitvi in prilagajanju obstoječih storitev VKO,

– za zaposlene in delodajalce: cilj je omogočiti karierno orientacijo zaposlenim s pomočjo mreže zunanjih izvajalcev, zlasti v malih in srednjih podjetjih, ter s tem zagotoviti zaposlenim večjo dostopnost in kakovosten razvoj njihove kariere,

– delovanje nacionalne koordinacijske točke za vseživljenjsko karierno orientacijo (v nadaljnjem besedilu: NKT VKO): ZRSZ je vzpostavil NKT VKO zaradi celostnega in integriranega pristopa k ureditvi karijerne orientacije v Sloveniji (naloge so usklajevanje politik, izdelava analiz, ovrednotenj, oblikovanje strokovnih predlogov, izhodišč in sistemskih rešitev za enotno izvajanje vseživljenjske karijerne orientacije).

Krepile se bodo razvojne dejavnosti na področju ugotavljanja in priznavanja znanja, pridobljenega po neformalni poti, predvsem razvoj orodij, pripomočkov, metod, postopkov in organizacijskih modelov. V umeščanju ugotavljanja in priznavanja neformalnega in priložnostno pridobljenega znanja v sistem izobraževanja in usposabljanja bo sistemsko zagotovljeno usklajevanje dejavnosti in projektov različnih akterjev.

V Sloveniji se v okviru projekta ESS, ki ga sofinancira ministrstvo, pristojno za delo, pripravlja slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK), v katerega bodo poleg formalne izobrazbe vključene tudi nacionalne poklicne kvalifikacije, verjetno pa tudi dodatne kvalifikacije. Ogrodje bo imelo deset stopenj. Narejen bo tudi pretvornik za evropsko ogrodje kvalifikacij (*The European Qualifications Framework* – EQF). Vključitev zlasti nacionalnih poklicnih kvalifikacij v ogrodje pomeni, da bo izpolnjeno priporočilo Sveta, da naj bo »zagotovljeno, da nacionalni sistemi potrjevanja neformalnega in priložnostnega učenja upoštevajo nacionalne, regionalne in/ali lokalne ter sektorske potrebe.«

3. Dejavnosti, potrebne za izvajanje izobraževanja odraslih

Dejavnosti, ki podpirajo izobraževanje odraslih, zagotavljajo uresničevanje javnega interesa na tem področju in s tem omogočajo uresničevanje sprejetega nacionalnega programa izobraževanja odraslih. Pomembno je, da so možnosti, ki jih imajo izvajalci teh dejavnosti za opravljanje svojih nalog, stabilne in predvidljive tako glede sistemske urejenosti kakor tudi glede javnega financiranja. Le tako se lahko programi razvijajo in dejavnosti načrtujejo.

Pri dejavnostih bo poudarek na:

- ureditvi javne mreže izvajalcev in programov izobraževanja odraslih,
- raziskovalni in razvojni dejavnosti,
- ugotavljanju razvojnih potreb trga dela,
- usposabljanju strokovnih delavcev,
- spodbujanju ugotavljanja in potrjevanja predhodno pridobljenih znanj,
- ovrednotenju programov,
- zagotavljanju kakovosti,
- svetovanju in informiranju,
- promocijski in publicistični dejavnosti.

Ministrstva, strokovni organi in izvajalci to dosegaajo z:

– sistemsko ureditvijo javne mreže izvajalcev in programov izobraževanja odraslih, ki izvajajo javno službo, javnoveljavne programe (za pridobitev izobrazbe in posebne programe izobraževanja odraslih); s splošnimi neformalnimi programi za odrasle, s poudarkom na programih za starejše, aktivnem državljanstvu, trajnostnem razvoju in programih za različne ranljive skupine prebivalstva; z izvajalci podpornih dejavnosti izobraževanja odraslih (za informiranje, svetovanje, promocijo, samostojno učenje, motivacijo za izobraževanje in učenje), vključenih v strokovna omrežja v Sloveniji,

– podporo raziskavam in razvojnim dejavnostim izobraževanja odraslih, povezovanjem raziskav in razvoja na področju izobraževanja odraslih z dejavnostmi razvojnega načrtovanja in preučevanjem svetovnih, nacionalnih in lokalnih izzivov, izboljšanjem zbirke znanja o izobraževanju odraslih (raziskovanje povezanosti izobraževanja odraslih z družbenim okoljem; teoretičnim raziskovanjem na področju izobraževanja odraslih); aktivnim sodelovanjem pri izvajanju in izvajanjem ključnih sporočil, ki izhajajo iz pomembnih mednarodnih raziskav (AES, CVTS, PIAAC),³⁷

- razvojem sistema usposabljanja strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih,
- ovrednotenju programov in dejavnosti v podporo izobraževanju odraslih,
- razvojem nacionalnega sistema ugotavljanja vrednotenja in potrjevanje znanja,
- nadaljnjim razvojem metod in instrumentov zagotavljanja kakovosti – tudi z vpeljavo nacionalnega standarda in znaka kakovosti za področje izobraževanje odraslih,
- razvojem svetovalne dejavnosti,
- podporo razvoju promocijske, informacijske in publicistične dejavnosti za področje izobraževanja odraslih.

3.1 Raziskovalne in razvojne dejavnosti

Temeljna usmeritev je, da se izobraževanje odraslih kot področje raziskovanja enakopravno in enakovredno upošteva pri dolgoročnem in kratkoročnem načrtovanju nacionalnih in mednarodnih raziskav ter ovrednotenju v vzgoji in izobraževanju, ki se sofinancirajo iz javnih sredstev.

³⁵ Zagotovljene bodo možnost za vključevanje manj izobraženih zaposlenih v javnoveljavne programe za razvoj temeljnih zmožnosti in ključnih kompetenc (npr. javnoveljavni program UŽU – Moje delovno mesto).

³⁶ Pojem je opredeljen v Zakonu o urejanju trga dela (Uradni list RS, št. 80/2010).

³⁷ Iz Resolucije Sveta o prenovljenem evropskem programu za izobraževanje odraslih (EU, 2011).

Kljub zavedanju, da sta zasnova vseživljenjskosti učenja in tudi posebno mesto, ki ga znotraj nje zavzema izobraževanje odraslih pomembni, pa do zdaj v Sloveniji ni bilo narejenih dovolj raziskav, ki bi to zavedanje dokazale s strokovno utemeljenimi izsledki. Zato bomo v obdobju tega ReNPIO 2013–2020 zagotovili boljše pogoje za raziskovanje. Osrednje teme, ki se jim bo stroka posvetila, bodo s področja ugotavljanja potreb po izobraževanju in učenja med odraslimi ter merjenja učnega izida izvedenih programov. Na podlagi teh merjenj bodo opravljene ocene obstoječih javnoveljavnih programov in njihov vpliv na družbeno in gospodarsko okolje, kar bo skupaj utemeljevalo razvoj novih pristopov. Ponudba znanja mora biti usklajena z razvojnimi potrebami trga delovne sile, zato je napovedovanje potreb, posodabljanje učnih programov in praktičnega usposabljanja prednostna naloga, pri kateri morajo sodelovati vsi akterji razvoja (izobraževalci, delodajalci, delojemalci, vlada).

V okviru temeljnega in aplikativnega raziskovanja bodo opravljene raziskave na naslednjih področjih:

- izobraževalne potrebe različnih skupin odraslih in razvojne potrebe trga delovne sile,
- izobraževalne potrebe strokovnih delavcev,
- širši učinki vlaganj v izobraževanje odraslih,
- prispevek različnih oblik samostojnega in priložnostnega učenja h kakovosti in izobraženosti odraslega prebivalstva,
- temeljne zmožnosti odraslih³⁸ in zeleno gospodarstvo,
- financiranje izobraževanja odraslih,
- pravičnost v sistemu vzgoje in izobraževanja z vidika izobraževanja odraslih,
- motivacija za izobraževanje pripadnikov ranljivih skupin.

V okviru razvojne dejavnosti se bo spodbujal razvoj na naslednjih področjih:

- nacionalni kvantitativni in kvalitativni kazalniki učinkovitosti in kakovosti sistema izobraževanja odraslih, ki izhajajo iz širših ciljev družbenega razvoja (tudi kazalnikov za merjenje kompetenc odraslih),
- mednarodno primerljivi standardi temeljnih zmožnosti,
- prenova kazalnikov kakovosti za formalno izobraževanje in razvoj kazalnikov za neformalno izobraževanje odraslih,
- novi in kakovostnejši programi za razvoj pismenosti ter pridobivanje temeljnih in poklicnih zmožnosti,
- programi splošnega neformalne izobraževanja na novih vsebinskih področjih, ki so okolje, trajnostni razvoj, kultura ipd.,
- sistem ugotavljanja in priznavanja ustreznih znanj za pridobitev javnih listin,
- novi postopki in instrumenti za ugotavljanje in vrednotenje neformalno pridobljenih znanj,
- podlage za vpeljavo zunanjih ovrednotenj izobraževalnih organizacij in infrastrukturnih dejavnosti,
- podporni ukrepi za izvajanje kakovosti v izobraževalnih organizacijah za odrasle (orodja IKT),
- inovacije na področju metod in oblik izvedbe programov ter modelov skupnostnega učenja,
- razvijanje novih programov e-izobraževanja in e-gradiv,
- ovrednotenje javnoveljavnih programov in drugih programov za odrasle, ki se financirajo iz javnih sredstev,
- ovrednotenje učinkov državnih ukrepov za spodbujanje delodajalcev in zaposlenih za izobraževanje in usposabljanje,
- ovrednotenje začetnega izobraževanja in usposabljanja izobraževalcev odraslih ter programov strokovnega izpopolnjevanja.

3.2 Razvoj strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih

Razvoj strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih zajema:

- usposobiti bi treba dovolj strokovnih delavcev za različne ciljne skupine in potrebe, tudi za prepoznavanje in spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti,
- vzdrževana bo baza izobraževalcev odraslih za potrebe opravljanja javne službe v izobraževanju odraslih,
- pedagoško andragoško izpopolnjevanje se bo prilagajalo različnim ciljnim skupinam, po potrebi tudi različnim ravnem izobraževanja (kompetenčno in modularno zasnovan sistem usposabljanja),
- zagotovljeno bo andragoško izpopolnjevanje ter usposabljanje strokovnih delavcev za nacionalno pomembne dejavnosti in programe v javni službi (izvajanje nacionalnih razvojnih projektov, novosti),
- zagotovljena bodo kakovostna učna gradiva in učni viri ter IKT-podpora andragoškem izobraževanju, usposabljanju in izpopolnjevanju.

3.3 Presojanje in razvijanje kakovosti v izobraževanju odraslih

Presojanje in razvijanje kakovosti v izobraževanju odraslih zajema:

- pripravljene bodo normativne podlage za sistematično presojanje in razvijanje kakovosti v vseh izobraževalnih organizacijah, ki izvajajo izobraževanje odraslih, financirano iz javnih sredstev,
- zagotovljeno bo razvojno delo v izvajalskih organizacijah za izvedbo projektov, namenjenih razvoju kakovosti različnih dejavnikov izobraževanja odraslih,
- zagotovljena bosta nadaljnji razvoj in izvedba podpornih ukrepov za izvajanje samoocenjevanja v izobraževalnih organizacijah za odrasle,
- zagotovljeno bo delovanje omrežja svetovalcev za kakovost v izobraževanju odraslih,
- zagotovljeno bo delovanje in nadaljnji razvoj spletnih zbirk vprašanj za presojanje kakovosti v izobraževanju odraslih,
- spodbujalo se bo vlaganje v kakovost.

3.4 Informacijska dejavnost

Informacijska dejavnost zajema:

- nadgrajena bo spletna aplikacije za informacijsko podporo spremljanju uresničevanja ReNPIO 2013–2020 in LPIO,
- posodobljena bodo spletna orodja za spremljanje posameznih programov splošnega izobraževanja odraslih (aplikacije bodo prenesene v brezplačna odprtokodna okolja in neposredno povezavo z informacijsko podporo za spremljanje uresničevanja ReNPIO 2013–2020).

3.5 Programi izobraževanja in usposabljanja

Programi izobraževanja in usposabljanja zajemajo:

- izboljšana bo ponudba, kakovost in dostopnost programov splošnega izobraževanja za dvig splošne izobraženosti in razvijanje potencialov na vseh področjih življenja, kot so kultura, okolje, zdravje, sožitje, sodelovanje, strpnost, aktivno državljanstvo, snovna in energetska učinkovitost ipd.,

³⁸ Mišljena je vključitev Slovenije v mednarodno raziskavo PIAAC, ki poteka pod okriljem OECD.

- izboljšana bo kakovost in dostopnost javnoveljavnih programov splošnega izobraževanja za dvigovanje ravni pismenosti ter temeljnih zmožnosti,
- dostopni bodo motivacijski in drugi programi za pomoč odraslim pri ponovnem vključevanju v izobraževanje,
- vpeljane bodo nove možnosti za pridobivanje splošne in poklicne izobrazbe po različnih poteh,
- dostopnejši bodo programi in gradiva, ki temeljijo na sodobnih tehnologijah (e-izobraževanje).

3.6 Svetovalna dejavnost

Svetovalna dejavnost zajema:

- svetovalna dejavnost bo zagotovljena najmanj v doslej zagotavljenem obsegu,
- odraslim bo zagotovljena pravica do brezplačnega informiranja in svetovanja pred, med in po končanem izobraževanju,
- zagotavljalo se bo uvajanje novih modelov svetovanja za ranljive skupine odraslih (Romi, priseljenci, starejši odrasli, osipniki), v ta namen bodo razviti različni strokovni pristopi in strokovna gradiva,
- zagotavljal se bo razvoj kariernega svetovanja, ki bo vključevalo tudi seznanjanje z možnostmi ugotavljanja in priznavanja predhodnega znanja in učenja,
- razviti bodo novi pristopi svetovanja (pripomočki, metode, dejavnosti), dejavnosti za večjo informiranost in promocijo o možnostih izobraževanja, razvijanje motivacije za izobraževanje in učenje, razvijanje temeljne zmožnosti učenje učenja pri odraslih idr.,
- različne organizacije in različna svetovalna omrežja se bodo med seboj povezovala,
- strokovni delavci se bodo pri izvajanju svetovalnih nalog povezovali tudi z drugimi organizacijami s področja izobraževanja, sociale, zdravstva, trga dela, gospodarstva, socialnega partnerstva (država, sindikati), nevladnimi organizacijami idr.

3.7 Ugotavljanje in priznavanje znanja

Ugotavljanje in priznavanje znanja zajema:

- vzpostavljena bo nacionalna koordinacija za usklajevanje in usmerjanje razvoja, raziskovanja, ovrednotenja, nacionalne promocije idr. na področju ugotavljanja in priznavanja neformalno pridobljenega znanja,
- ustanove šolskega sistema na srednji in višji ravni ter druge organizacije za izobraževanje odraslih bodo zagotavljale pogoje za izvajanje postopkov priznavanja,
- razvito in vpeljano bo nacionalno kvalifikacijsko ogrodje, ki bo vključevalo kvalifikacije, pridobljene v formalnem sistemu izobraževanja in tudi zunaj njega (nacionalne poklicne kvalifikacije).

3.8 Promocija vseživljenjskega učenja in informiranje

Promocija vseživljenjskega učenja in informiranje zajema:

- nadaljevala se bo promocijska in informacijska dejavnost na področju izobraževanja odraslih in vseživljenjskega učenja, usmerjena predvsem v manj izobražene in ranljive skupine,
- izpeljava festivala učenja in drugih promocij vseživljenjskega učenja,
- podelitev priznanj za promocijo učenja in znanja,
- spletno podprto informiranje o aktualnih dogajanjih in dosežkih na področju izobraževanja odraslih,
- stalno spremljanje in objavljanje ključnih podatkov s področja izobraževanja odraslih na državni in evropski ravni,
- okrepljena bo informativno-promocijsko dejavnost na področju priznavanja, vzpostavljene bodo javno dostopne interaktivne storitve (možnost e-učenja, večja privlačnost središč za samostojno učenje, ipd.).

4. Celotni obseg javnih sredstev

Cilje ReNPIO 2013–2020 bodo uresničevala najmanj ministrstva, ki so razvidna iz preglednice 17, in sicer iz sredstev državnega proračuna ter sredstev ESS. Izračun celotnega obsega sredstev temelji na potrjenih proračunih Republike Slovenije za leta 2013 in 2014. Podlaga za načrtovaje za obdobje 2015–2020 je sprejeti proračun za leto 2014.

Preglednica 17: Celotni obseg ³⁹

Leto	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	SKUPAJ 2013–2020
MIZŠ	17.875.875	8.755.120	8.755.120	8.755.120	8.755.120	8.755.120	8.755.120	8.755.120	79.161.715
MDDSZ	17.590.880	15.856.220	15.856.220	15.856.220	15.856.220	15.856.220	15.856.220	15.856.220	128.584.420
MKO	11.023.465	11.023.465	11.023.465	11.023.465	11.023.465	11.023.465	11.023.465	11.023.465	88.187.720
MZ*	10.919.706	10.919.706	10.919.706	10.919.706	10.919.706	10.919.706	10.919.706	10.919.706	87.357.648
MK	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	15.376.000
MNZ	69.000	51.000							120.000
Skupaj	59.400.926	48.527.511	48.476.511	48.476.511	48.476.511	48.476.511	48.476.511	48.476.511	398.787.503

Vir: Resorna ministrstva na podlagi proračuna RS za leta 2013 in 2014.

*vključena sredstva javne zdravstvene blagajne, Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije – ZZVS v višini 83.057.648 evrov.

³⁹ Sredstva državnega proračuna, sredstva ESS in mednarodna sredstva za projekte na nacionalni ravni.

V preglednici 17 so navedena sredstva na podlagi sprejetega proračuna za leto 2014, brez upoštevanja rasti do leta 2020. Uresničitev ciljev tega nacionalnega programa ne bo mogoča samo s temi sredstvi, zato se bo morala izvedba opredeljenih programov delno financirati tudi iz drugih virov, kot so proračuni lokalnih skupnosti, sredstva delodajalcev in posameznikov ter sredstva za projekte iz mednarodnih virov. V veliki meri bo uresničevanje ciljev Re NPIO 2013–2020 odvisno od sporazuma z Evropsko komisijo o črpanju sredstev ESS po letu 2014.

Okvirno razmerje med posameznimi prednostnimi področji

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve bosta za posamezna prednostna področja in dejavnosti ReNPIO 2013–2020 namenila okvirne deleže javnih sredstev, kot je razvidno iz preglednice 18.

Preglednica 18: MIZŠ in MDDSZ

Prvo prednostno področje	20
Drugo prednostno področje	20
Tretje prednostno področje	46
Podporne dejavnosti	14

Vir: Resorna ministrstva na podlagi okvirnega deleža med področji za leto 2013.

MKO, MZ, MP in MK bodo za posamezna prednostna področja in dejavnosti ReNPIO 2013–2020 namenili okvirne deleže javnih sredstev, kot je razvidno iz preglednice 19.

Preglednica 19: MKO, MZ, MP in MK

Prvo prednostno področje	37
Tretje prednostno področje	38
Podporne dejavnosti	25

Vir: Resorna ministrstva na podlagi ocene deleža med področji za leto 2013.

4.1 Merila za sofinanciranje

Kadar so za izvedbo programov iz ReNPIO 2013–2020 delno zagotovljena sredstva lokalne skupnosti, delodajalca ali posameznika, je treba obvezno zagotoviti tudi sofinanciranje iz javnih virov. Pri ranljivih skupinah⁴⁰ je treba financiranje v celoti zagotoviti iz javnih virov.

5. Spremljanje in vrednotenje

Izvajanje ReNPIO 2013–2020 se določi z LPIO, ki ga sprejme Vlada RS. LPIO določa izobraževalne programe, ki se financirajo iz javnih sredstev, obseg in vrsto dejavnosti, potrebnih za njegovo uresničevanje, obseg sredstev, ki se zagotavljajo v državnem proračunu, in ministrstva, pristojna za izvedbo programa. Z LPIO se določijo kakovostni in količinski kazalniki za spremljanje uresničevanja ReNPIO 2013–2020 po prednostnih področjih in dejavnostih ter predvideni učinki. Pred sprejetjem LPIO si mora Vlada Republike Slovenije pridobiti mnenje Strokovnega sveta Republike Slovenije za izobraževanje odraslih (v nadaljnjem besedilu: SSIO).

Izvajanje LPIO omogočajo pristojna ministrstva in skladi. V ta namen odločajo o razmestitvi programov, objavljajo javne razpise, spremljajo izvajanje LPIO, dodeljujejo sredstva za financiranje izobraževalnih programov in drugih dejavnosti ter opravljajo druge naloge, določene z LPIO. Uresničevanje ciljev ReNPIO 2013–2020 in LPIO se bo spremljalo z uporabo spletnih aplikacij ob zagotovljeni analitično-strokovni podpori pristojnih ustanov.

Spremljanje uresničevanja ReNPIO 2013–2020 in LPIO je predvideno v skupini oziroma mandatni komisiji za spremljanje uresničevanja ReNPIO pri SSIO, ki jo sestavljajo tudi predstavniki ministrstev, odgovornih za uresničevanje ciljev ReNPIO 2013–2020. Poročila o uresničevanju LPIO bo Vlada RS sprejemala hkrati z LPIO za tekoče leto.

Poročilo o uresničevanju ReNPIO 2013–2020 in učinkih resolucije bo Vlada RS vsake dve leti predložila Državnemu zboru RS.

6. Zaključek

Sprejete Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020 (ReNPIO 2013–2020) določa Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO – UPB1, Uradni list RS, št. 110/2006). Z nacionalnim programom izobraževanja odraslih Državni zbor Republike Slovenije določi javni interes v izobraževanju odraslih.

ReNPIO 2013–2020 usmerja politiko izobraževanja odraslih na nacionalni ravni in prispeva k sistemskemu urejanju področja, vključno s stabilnim financiranjem, določanjem prednostnih področij in vsebinskih nalog za razvoj izobraževanja odraslih.

ReNPIO 2013–2020 postavlja okvire za ureditev javne službe v izobraževanju odraslih v Sloveniji. Z njenim uresničevanjem se želi v obdobju do leta 2020 odpraviti največje razvojne zaostanke, zlasti na področju ravni temeljnih in poklicnih zmožnosti odraslega prebivalstva, njegove izobraženosti in vključenosti v vseživljenjsko izobraževanje. ReNPIO 2013–2020 bo usmerjala politiko izobraževanja odraslih na nacionalni ravni in prispevala k sistemskemu urejanju področja skupaj s stabilnim financiranjem, določanjem prednostnih področij in vsebinskih nalog za razvoj izobraževanja odraslih.

Uresničevanje ReNPIO 2013–2020 je v pristojnosti resornih ministrstev, ki so odgovorna za izobraževanje odraslih in so jim za ta namen dodeljena nacionalna sredstva, dopolnjena s sredstvi iz Evropskega socialnega sklada. Nosilni ministrstvi v ReNPIO 2013–2020 za usmerjanje politike izobraževanja odraslih, oblikovanje inštrumentov in zagotovitev javnih sredstev sta ministrstvo,

⁴⁰ Osipniki in mladi, ki zgodaj zapustijo šolanje, socialno ogroženi, priseljenci, Romi, migranti, invalidi in obsojenci.

pristojno za izobraževanje, in ministrstvo, pristojno za delo. Tudi programi Ministrstva za zdravje, Ministrstva za kmetijstvo in okolje, Ministrstva za kulturo in Ministrstva za notranje zadeve vključujejo izobraževanje, usposabljanje, informiranje in ozaveščanje odraslih, zato so sestavni del ReNPIO 2013–2020.

VI. TEMELJNI POJMI

Formalno izobraževanje označuje procese učenja, ki vodijo k pridobitvi formalne izobrazbe, javnoveljavne izobrazbe – to pomeni, da se spremeni posameznikov izobrazbeni ali kvalifikacijski status. Formalno izobraževanje daje javnoveljavno diplomu, spričevalo ali certifikat.

Izobraževanje odraslih obsega izobraževanje, izpopolnjevanje, usposabljanje in učenje oseb, ki so izpolnile osnovnošolsko obveznost in si želijo pridobiti, posodobiti, razširiti in poglobiti znanje, pa pri tem izobraževanju nimajo statusa učenca, dijaka in študenta (1. člen ZIO).

Izobraževanje pomeni šolanje oziroma izobraževanje ljudi, ki najpogosteje poteka v izobraževalnih ustanovah; proces, ki ljudem omogoča pridobivanje znanja, razvijanje spretnosti, pridobivanje navad in usposobljenosti za delovanje; stopenjski proces, v katerem posameznik z učenjem pridobiva znanje in spretnosti ter širi svoje razumevanje in kompetence.

Izpopolnjevanje je kratkotrajno usposabljanje z natančno določenim ciljem, ki praviloma sledi začetnemu izobraževanju ali usposabljanju in je namenjeno dopolnjevanju, izboljšanju ali posodabljanju znanja, spretnosti in/ali kompetenc, pridobljenih v prejšnjem izobraževanju.

Neformalno izobraževanje označuje izobraževanje, ki je z vidika učenca načrtno. Rezultati neformalnega izobraževanja se lahko ovrednotijo in vodijo v potrjevanje (certifikacijo). Neformalno izobraževanje včasih označujemo tudi kot polstrukturirano učenje. Za razliko od formalnega izobraževanja ne daje javnoveljavne formalne izobrazbe.

Ovrednotenje je vrednotenje situacije, sistema ali dejavnosti zato, da bi spremenili posamezno situacijo ali sistem, razsojali o delovanju sistema ali poteku dejavnosti ter o učinkih in ukrepih za spremembo sistema.

Poklicne zmožnosti je sopomenka za pojem poklicne kompetence, ki so zmožnosti, ki jih posameznik potrebuje za uspešno delovanje na nekem poklicnem področju.

Strokovni delavec – v javni poklicni ali strokovni šoli so to učitelji in izvajalci splošnoizobraževalnih predmetov in strokovnoteoretičnih predmetov oziroma strokovnih modulov, predavatelji višjih strokovnih šol, učitelji praktičnega pouka in spretnosti, svetovalni delavci, knjižničarji, mojstri, organizatorji izobraževanja odraslih, laboranti, inštruktorji, organizatorji praktičnega izobraževanja in drugi.

Temeljne zmožnosti je sopomenka za pojem ključne kompetence, ki so sinteza temeljnih spretnosti in pogoj za to, da posameznik deluje v sodobni družbi znanja. Pismenost je v ReNPIO 2012–2020 samo ena od temeljnih zmožnosti, razen v primerih, kjer je izrecno navedena.

Udeleženec izobraževanja odraslih je oseba, ki se vključi v izobraževalni program za odrasle in pridobi status udeleženca izobraževanja odraslih (3. člen ZIO).

Učenje je proces, v katerem posameznik postopno usvaja podatke, ideje in vrednote in s tem pridobiva znanje, veščine, spretnosti in/ali kompetence.

Usposabljanje je oblika praktičnega izobraževanja, kjer je v ospredju pridobivanje praktičnih spretnosti, ki so potrebne za opravljanje določenega dela, in praviloma ni povezano z zahtevnejšimi intelektualnimi operacijami ali strokovno teorijo. Poteka kot praktični pouk ali kot praktično usposabljanje z delom in tudi kot delovna praksa ali kot neposredno usposabljanje v procesu dela ali uvajanje v delo.

Vseživljenjsko učenje je vse učenje v celotnem posameznikovem življenju, katerega cilj je izboljšanje ravni znanja, spretnosti, veščin, kompetenc in/ali kvalifikacij zaradi osebnih, družbenih in/ali poklicnih razlogov.

Vseživljenjsko izobraževanje je pojem, s katerim v slovenščini poimenujemo organizirani del vseživljenjskega učenja. (Muršak, 2012).

VII. SEZNAM KRATIC

ACS	Andragoški center Slovenije
ADS	Andragoško društvo Slovenije
AES	mednarodna raziskava o izobraževanju odraslih (adult education survey)
APZ	aktivna politika zaposlovanja
CEDEFOP	Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja
CVTS	stalno poklicno usposabljanje (<i>continuing vocational training survey</i>)
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
EU-27	27 držav članic Evropske unije
EUROSTAT	Evropski statistični urad
EQF	evropsko ogrodje klasifikacij (<i>European qualifications framework</i>)
IALS	mednarodna raziskava o pismenosti odraslih (<i>international adult literacy survey</i>)
IKT	informacijska in komunikacijska tehnologija
ISCED	mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja (<i>international standard classification of education</i>)
JAK	Javna agencija Republike Slovenije za knjigo
JSKD	Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti
LPIO	letni programi izobraževanja
MDDSZEM	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MIC	medpodjetniški izobraževalni center
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

MK	Ministrstvo za kulturo
MKO	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MZ	Ministrstvo za zdravje
NKT VKO	nacionalne koordinacijske točke za vseživljenjsko karierno orientacijo
NPK	nacionalne poklicne kvalifikacije
NQF	nacionalno ogrodje klasifikacij (<i>national qualifications framework</i>)
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
PIAAC	<i>Programme for the International Assessment of Adult Competencies</i>
ReNPIO 2013–2020	Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020
ReNPIO 2005–2010	Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010
SOK	slovensko ogrodje kvalifikacij
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UNEP	Program Združenih narodov za okolje
UŽU	usposabljanje za življenjsko uspešnost
VKO	vseživljenjska karierna orientacija
ZNPK	Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZZSZ	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

VIII. UPORABLJENI VIRI IN LITERATURA

1. Analiza uresničevanja ReNPIO 2005–2010, ACS http://arhiv.acs.si/porocila/Analiza_ReNPIO_2005-2010.pdf
2. Analiza uresničevanja ReNPIO 2009–2010, pridobljeno 25. aprila 2013 na: http://arhiv.acs.si/porocila/Analiza_ReNPIO_2009-2010.pdf
3. Analiza uresničevanja RENPIO 2005–2008, pridobljeno 25. aprila 2013 na: http://arhiv.acs.si/porocila/Analiza_ReNPIO.pdf
4. Education at a Glance 2012.
5. EUROSTAT.
6. Eurostatove projekcije prebivalstva za Slovenijo, 2008–2060, EUROPOP 2008, konvergenčni scenarij; http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1683
7. Evalvacija osnovne šole za odrasle. ACS, 2012. http://arhiv.acs.si/porocila/Evalvacija_Osnovne_sole_za_odrasle.pdf
8. Evropska komisija (DG izobraževanje in kultura). Zapisnik 34. srečanja Odbora za indikatorje in ciljne vrednosti (*Standing Group on Indicators and Benchmarks*).
9. *Equity in Education Final Comparative report, 2007.* http://www.oecd.org/document/5/0,3343,en_2649_39263231_38692357_1_1_1_1,00
10. *Future skill needs in Europe in Future skill supply in Europe.* (CEDEFOP, povzetek Tanja Možina, ACS)
11. Janko Muršak. Temeljni pojmi poklicnega in strokovnega izobraževanja. Ljubljana, 2012.
12. Letni programi izobraževanja odraslih Republike Slovenije (LPJO).
13. *Literacy in the Information Age. Final Report of the International Adult Literacy Survey. (2000) OECD.* Pariz, Francija.
14. Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010 (ReNPIO). Uradni list RS, št. 70/2004.
15. Resolucije Sveta o prenovljenem evropskem programu za izobraževanje odraslih <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:372:0001:0006:SL:PDF>
16. Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020. Uradni list RS, št. 41/2011.
17. Statistične objave SURS.
18. Statistični letopis, SURS 2011, 2012.
19. Strategija vseživljenjskosti učenja v Sloveniji. MŠŠ Republike Slovenije, julij 2007.
20. <http://eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:SL:PDF>
21. Strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (ET 2020) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:SL:PDF>
22. Ustava Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 33/1991.
23. Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO – UPB1, Uradni list RS, št. 110/2006).
24. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). Uradni list RS, št. 23/1996.
25. Zakon o urejanju trga dela. Uradni list RS, št. 80/2010.
26. ZRSZ, mesečne informacije, september 2012.
27. ZRSZ, letno poročilo 2011.

Št. 602-10/13-6/10
Ljubljana, dne 24. oktobra 2013
EPA 1341-VI

Državni zbor
Republike Slovenije
Janko Veber l.r.
Predsednik